

Calixtus 86

00561

Calixtus, Georg

15 Johrftu. in Disputat. bene

Henricus Be...

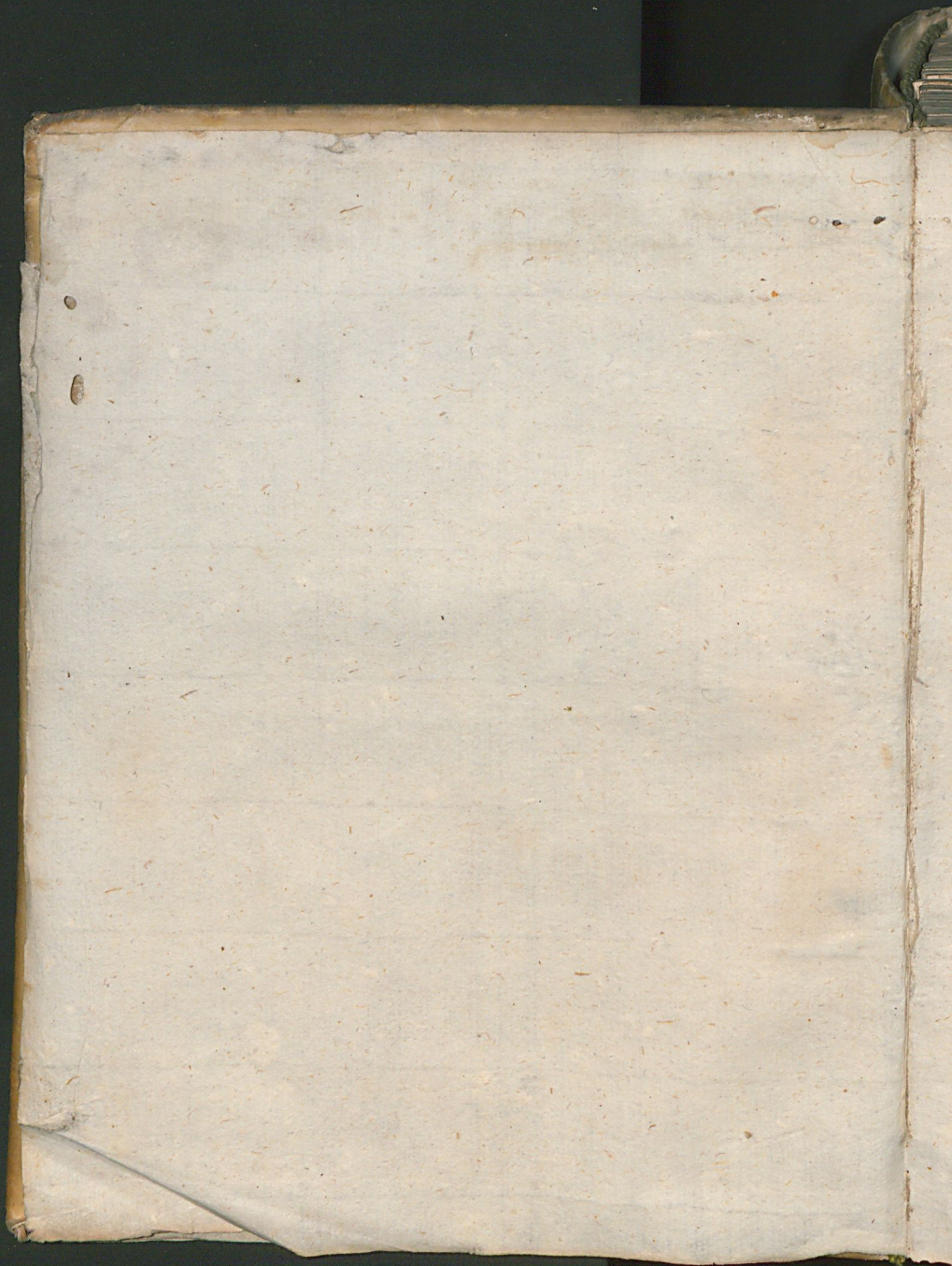
Anno 1682

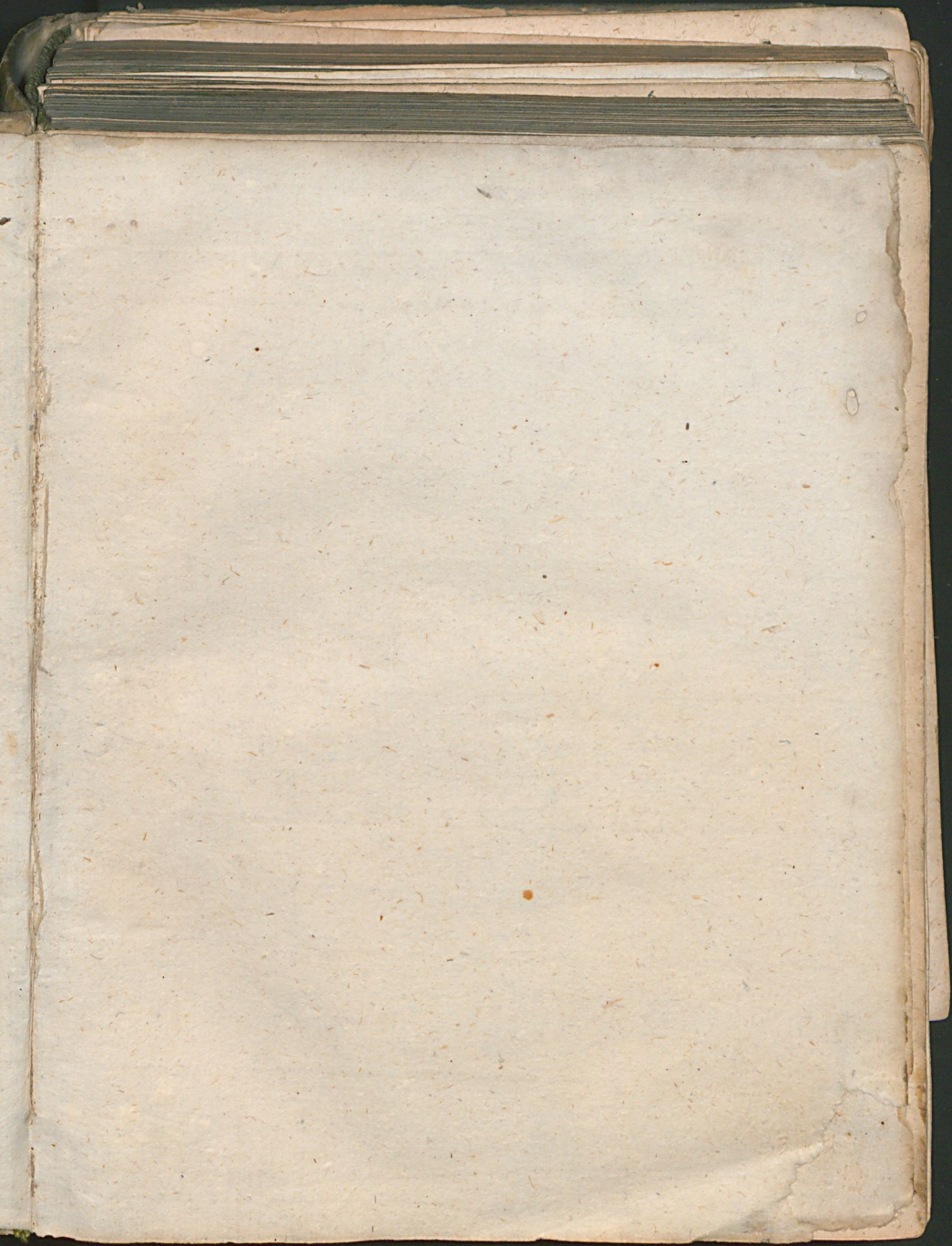
cui constat 36 gl.

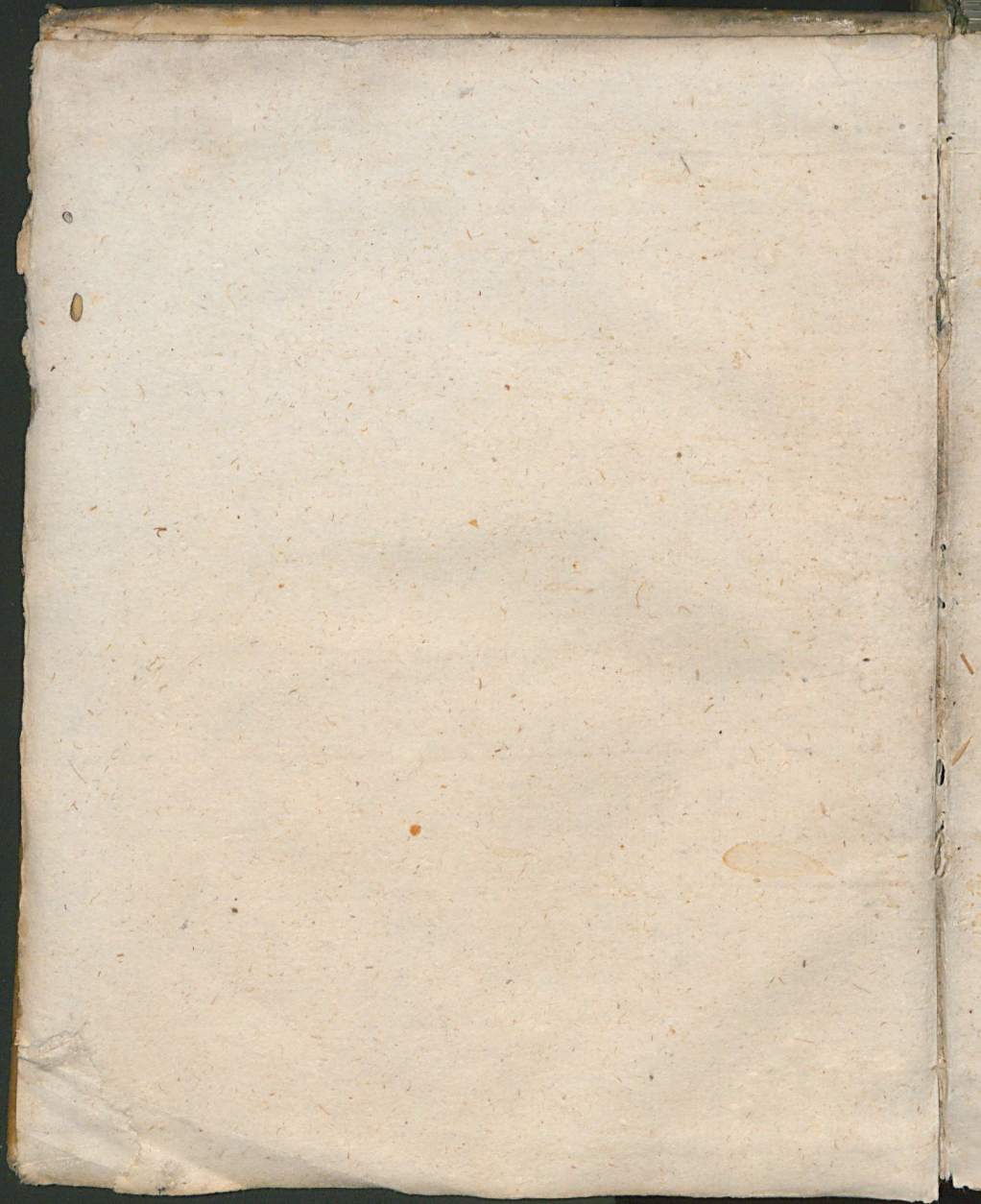
P. VII. 84.

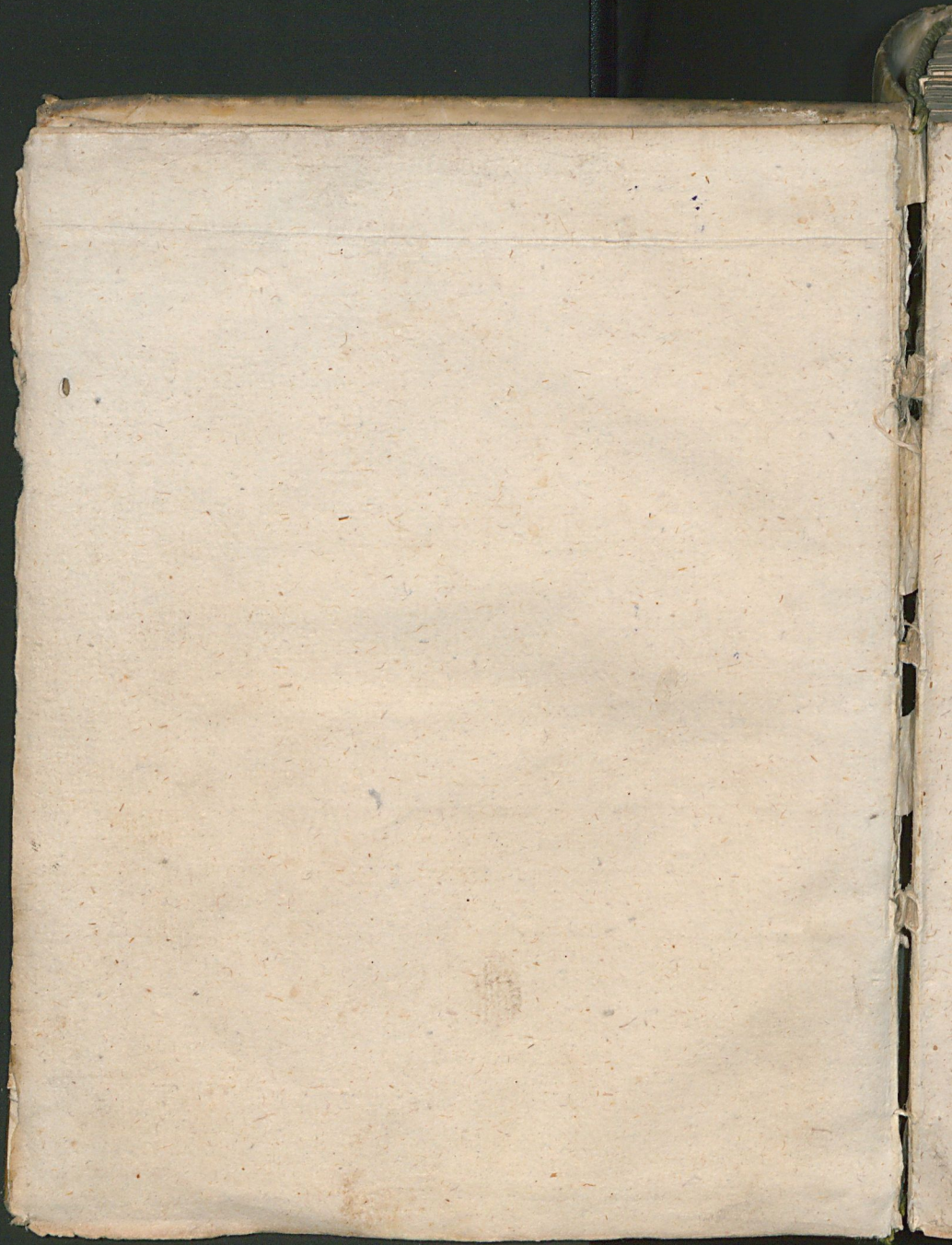

Promptuarium Biblicum ad Bibliorum Concordantiam
Pauli Crelly. Von A. Danicle Fesole in d. m.
Vruch gegeben.

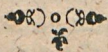

4 270
THESES
DE CORPORE
ET SANGVINE DOMINI
REAPSE PRÆSENTIBVS IN
SANCTISSIMA EVCHA-
RISTIA,

QVAS
SVMMI NVMINIS ADSPL-
RANTE GRATIA
SVB PRÆSIDIO

GEORGI CALIXTI
S. THEOL. D. ET PROF.
HODIE PRORECTORIS
PVBLICE IN ACAD. IVLIA
EID. APRIL. DISPVTANDAS
PROPONIT
BRANDANVS DÆTRIVS
HAMBVRGENSIS.

Helmæstadij,
IN TYPOGRAPHEO CALIXTINO EXCVDIT
HENNINGVS MVLLERVS.

CID. ID. C. XXXVI.

DE CORPORA

IN OMNIBUS DOMINI
SACRISSESSANTISSIMA EVOCHA
LISTA

IN OMNIBUS DOMINI
SACRISSESSANTISSIMA EVOCHA
LISTA

GEORGI CALIXTI
STHEOD. DE PADO
HOMINE PROTECTORIS

IN OMNIBUS DOMINI
SACRISSESSANTISSIMA EVOCHA
LISTA

IN OMNIBUS DOMINI
SACRISSESSANTISSIMA EVOCHA
LISTA

IN OMNIBUS DOMINI
SACRISSESSANTISSIMA EVOCHA
LISTA

DE CORPORE ET SAN-
GVINE DOMINI REAPSE PRÆ-
SENTE IN SANCTISSIMA
EVCHARISTIA

Thesis I.

Vod nunc exercitationi nostræ ar-
gumentum delegimus, ut illustrem in-
ter Christianæ religionis mysteria lo-
cum tuetur, ita simplicitate maximè
gaudet, nec uberes sibi explicando com-
mentarios petit, sanctis modò Scriptu-
ræ tabulis nudè illud proponentibus vis non infera-
tur sensusq; arcessatur alienus.

II. Cæterum quò castiore & planiore diuinum
hoc mysterium sermone fuit promulgatum, eò pluri-
bus interpretandi modis & significationibus obnoxii-
um fecit atq; adulteravit importuna curiositas; vt jam
paucis pagellis exhiberi amplius vix queat.

III. In singulas quidem de eo secus opinantium
partes inquirere, res non nostri modò laboris erit vel
otii. Pro temporis igitur & loci angustiâ eos saltim in
presentiarum aduocatos huc volumus, qui Caluini
ductum & sententiam sectantes veram corporis & san-
guinis Christi in ejus cœnâ presentiam tollunt & in-
ficiantur; Pontificiis cum suis tantisper scitis ac placi-
tis aliò amandatis.

A

IV. A

DE CORPORE ET

IV. A re verò ipsà ritè ordientibus sacram Iesu Christi cœnam hunc in modum siue definire siue describere lubet, quòd sit actio à Domino nostro & Seruatore morti sua proximo instituta, quâ modo humanas mentes profusè excedente cum benedictò pane & vino verum substantiale corpus & verus substantialis sanguis Christi Filij Dei accipitur, editur & bibitur, ut ita intimè & indistinctè per esum potumq; nobis iuncto corpore, quod traditum, sanguine qui effusus est pro nobis, efficacissima instituatür mortis Domini commemoratio, & hac ipsa fides fideiq; pe dissequa caritas, quàm maximè acuatür & roborentur.

V. Quæ quidem omnia sedem ac fundamentum suum inueniunt in ipsis Christi verbis & institutione, à quâ tota norma, ad quam Sacramentum exigatur, meritò desumitur, & quidquid de eo cognosci potest, vnicè dependet.

VI. *Accipite, comedite, hoc est corpus meum, inquit Seruator noster de pane: & de calice siue vino; bibit & hic est sanguis meus.* Clarissima hæc Christi dicta examē declinare potuerunt per annos octingentos, quibus antiqua ecclesia simplicis pietatis obseruantissima religiosâ fide amplexa illa & venerata fuit.

VII. Postmodum, vbi & prisca simpliciter & praxeos fastidium obrepit, non contenti amplius Christi effato adherere, modum quoq; indagare, & accuratè, quâ ratione Dominus & Seruator noster, quod affirmavit & promisit, effectum daret, scrutari & explicare conati sunt. Quæ siue temeritas siue curiositas fenestram aperuit tot opinionum in ecclesiam postea inuestarum diuersitati.

IIX. Alii hodiernæ transubstantiationi fundamentum struentes, inprimis dignitati sacerdotum vtilificau-

SANGUINE DOMINI

272

lificantes, corpus Domini sensualiter, non solum sacramento, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi & fidelium dentibus atteri dicitur. Id enim confiteri iussus est Berengarius, ut discimus è can. 42 distinctionis secundæ de Consecratione. Alij, qui modo huic nimium crasso ferendo non erant, rem factam putabant, si modos inuenirent subtiliores. Sed & hos, quâ imbecillitate homines sumus, in vitium duxit culpæ fuga. Qui enim crassarum istarum opinionum patronis contrauerunt, omnes ferè veram Christi in cœnâ præsentiam sustulerunt. Scyllam scilicet naufragam metuentes, non minus periculosam ex aduerso latere Charibdin incurrerunt.

IX. Ipsam certaminum historiam pagella ista non capit. Quomodo & quo auctore pugna hæc sub ipsa reformationis exordia in Saxoniam recruduerit, verbo notasse sit satis. Ita autem illud exponit Philip. Melanchthon in epistolâ ad Frid. Myconium, quæ visitur in vestibulo libelli complectentis sententias Patrum de Eucharistiâ V Vittebergæ editi. *CAROLSTADIVS* excitauit primum hunc tumultum, homo ferus sine ingenio, sine doctrina, sine sensu communi, quem nullum unquam humanitatis officium aut intelligere aut facere animaduertimus, tantum abest, ut ab eo significatio aliqua spiritus sancti animaduersa sit, imò exstant manifesta signa impietatis. In totâ doctrina solebat isdai (עוה נג) טויה (עוה), damnabat omnes leges ab Ethnicis conditas &c. Controuersiam de cœna Domini tantum odio Lutheri, non aliquâ pietatis opinione mouit. Etenim cum eius uox ipsius à Luthero improbatâ esset, cepit iste inflammatus immâni cupiditate vindictæ querere causam vendibilem, quâ Lutheri existimationem prorsus obrueret. Bona pars Germaniæ testari potest, nihil me hac in re fingere. *Quanta*

DE COCA PORRETT

quam si testibus opus sit, libelli ipsi aduersus autorem dicent certissimum testimonium. In his apparet, hominem ne ratione quidem aliquâ in specie probabili motum esse ad scribendum: quàm suauiter negatum de demonstratione vocis verò? quod offert ad causam tantam Ecclesia veteris aut vilius magni auctoris testimonium? quæ vox est in tota disputatione, in qua sit aliqua pietatis significatio? tantum vociferatur, ut nunc solent homines Pabv vovv inter pocula; qui nullis fabulis nisi maxime prophanis delectantur, ad hæc magnam librorum partem consumit in conuitiis, & homo insulsus studet etiam urbanitatis laudem auferre. Quis tam imparatus ad tantam causam accedit, is ostendit se aliquâ cæca cupiditate præcipitem ferri, non mone-ri ratione, aut studio pietatis, atq; hic est fabula *περὶ τῶν γυναικῶν*.
Hæc Philippus.

X. Eodem tempore ejusdem cum Carolstadio opinionis patroni & auctores in Heluetiâ existere Zvinglius, & Oecolampadius. quos sequuti sunt Calvinus, Bucerus, Martyr, Beza, alii, qui horum vestigia premunt & partes tuentur. Contra quos omnes credimus & profiteremur in sanctissimo hoc epulo vnâ cum vero pane & vino adesse & sumi à communicantibus verum corpus & sanguinem Christi. Cujus sententiæ nostræ firmissimum fundamentum damus Christi verba, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.*

XI. Illa verba eo sensu, quem natiuâ vi & proprio significandi modo in cuiusvis intellectu gignunt, accipienda esset, præterquam quod communis interpretandarum Scripturarum regula jubet, persuadent etiam vnanimi conspiratione suâ ipsi Spiritus sancti amanuenses, indubitata fidei scriptores, qui vt locis & temporibus disjuncti præcepta & doctrinam magistri sui in publicos retulerunt codices, ita solenne ha-
buc-

buerunt, vt quod alius fortè minus plene tradidisset aut plane, alius absoluerit & clarius reddiderit. Ita se se gesserunt Euangelistæ in rebus etiam non admodum necessariis. In hoc verò puncto longè maximi momenti quàm nihil hujus obseruare sit, contra tam luculentos testes venire, velle vltima fuerit absurditatis linea.

XII. Quin rei ipsius, quam Christus hic tractat, indoles non nisi planum & simplicem sermonem esse patitur. Est dogma religionis Christianæ, & de re Ecclesiæ deinceps frequentandâ præceptum, quod v-surpatum alicubi aut propositum non fuerat. Iam dogmata & præcepta noua verbis quàm fieri potest maxime propriis scriptura tradit semper. Quod si fortè alicubi figurato sermone vsa fuerit, alicubi eundem simplice & claro interpretatur.

XIII. Accedit quod Sacramentum hoc supremam suam Christus voluntatem esse voluerit, quam non nisi clarissimè eum & citra ambiguitatem discipulis suis & hæredibus explicare conueniens erat. Domesticum enim natiuoq; sermone, non ambiguo aut colorato testamenta consignari oportet: & à sensu proprio & genuino vel tantillum deflectere nemini fas est. Hinc sanctus Paulus *testamentum hominis confirmatum ne-* Gal. 3. 17.

mo spernit aut superordinat. Leges quinetiam ciuiles: De his controuersis, qua ex testamento proficiscuntur, neq; transigi- l. 6. Dist. de Transact.

XIV. Et profectò quàm minimè conducibile sit ac tutum, sine vrgentissimâ causâ sensui alieno proprium postponere, argumento nobis sunt ipsi aduersariorum proceres, qui tantum abest, vt interpretati-

DE CORPORE ET

onibus suis & glossis nostrâ nos sententiâ deturbent, vt etiam egregiè in illâ nos confirmet insigni inconstantiâ suâ & discordiâ.

XV. Carlstadius, cui redintegratum hoc certamen Saxoniam debere diximus, verba *Hoc est corpus meum* ita exponere audet, vt affirmet Christum panem porrigendo corpus suum, quo præfens accumbere, digito designasse & dixisse, *hoc quod hic sedet est corpus meum*. Sed ita interpretem agere ineptire est. Quis enim discipulorum conuiuiarum dubitare poterat, hoc quod accumbere sibi coram intuebantur, Christi corpus esse? Et præterea, si ita se Christus gessisset in exhibendo pane, similiter eum oportuisset, cum calicem porrigeret, digitum in sanguinem intendisse, quod fieri nisi vulneratâ aliquâ corporis parte nequiuisset. Sed hanc expositionem suam aliâ paulò commodiore mutauit postea, & cum Casp. Schvvenckfeldio ordinem verborum ita inuertit, quasi dixisset Christus; *edite corpus meum, hoc ipsum est spiritualis panis vel cibus*. Illâ vero licentiâ enunciationes inuertendi & infringendi semel admissâ, vniuersæ Scripturæ sua peribit certitudo, nec quicquam illa habebit amplius, quod non pari ausu interpolari possit.

XVI. Zvinglius omisso vocabulo *Hoc ad est* accedit, illudq; per *significat* exponit. Verùm doctrinæ Rhetorum ignarus ille vel oblitus tropum constituit in copulâ *Est*, quæ nihil minus valet, quàm tropum sustinere. Quum enim simplicissimæ sit significationis, nihil nisi ipsum esse dicit, in omni propositione ad vnionem extremorum necessarium. Copulam vero aliquando tropi officio fungi ostendi existimant ex illo Geneseos: *septem vacce sunt septem anni*; quod idem

SANGVINE Domini

274

idem esse cum hoc dicunt: *septem vacca significant septem annos.* Hic quando *Significant* faciunt copulam, & *Septem annos*, prædicatum, in prima statim principia Logica impingunt, per quæ non licet, vt casus obliquus locum prædicati teneat. Sic autem propositio illa resoluenda erit; *septem vacca sunt signa septem annorum.* Quæ similes loquutiones adferri possunt, figuram non habebunt in verbo *Est*, sed aut in subjecto aut in prædicato.

XVII. Oecolampadius simili modo se gerit, nisi quod aptius aliquanto loquatur, nec ita in Rhetoricam peccet, vti Zvinglium peccare modò ostendebamus. Sensum tamen verborum cum illo ponit eundem, & quando Zvinglius dicit, panem significare corpus; hic esse figuram corporis ait: vt secundum ipsum tropus sit non in copulâ & verbo *Est*, sed in prædicato *Corpus*.

XIX. Oecolampadius temperaturæ & ductui Calvinus se accommodat, tantùm ejus interpretationem voculâ aliquanto reddit auctiorem, & corpus ait positum pro signo vel symbolo, non inani sed efficaci. Prædicatum quidem cum Oecolampadio metonymiâ sustinere, nomenq; rei signatæ signo deferri sine velo ostendit & docet in Institutione, è quâ verba transcribamus: *Signa sunt panis & vinum, quæ inuisibile alimentum, quod percipimus ex carne & sanguine Christi, nobis representant.* Et paulò post: *Quum panis nobis in symbolum corporis Christi datur, hæc statim concipienda est similitudo, vt corporis nostri vitam panis alit, sustinet, & tuetur: ita corpus Christi vegetanda ac vivificanda anima vnicum esse cibum. Quum vinum in symbolum sanguinis propositum intuemur; cogitandum quos corpori visus vinum afferat, vt eosdem spiritaliter afferri nobis*
Chri-

DE CORPORE ET

*Christi sanguine reputemus: sunt autem fouere, rescire, confir-
mare, exhilarare.*

XIX. Verum priusquam ad Caluini dogmatis exa-
men propius veniamus, lubet in ipso & tribulibus
ejus videre & mirari magnam inconstantiam & incu-
riam, quâ causæ suæ pessimi patroni miris contradi-
ctionibus se inuoluunt, suoq; ipsorum gladio incum-
bunt. Bellæ sunt voces Caluini, quando in priorem
ad Corinthios commentaturus ita inquit: *Audio quid
verba sonent: neq; enim mori is tantum ac resurrectionis suæ be-
neficium nobis offert Christus, sed corpus ipsum in quo passus est
ac resurrexit. Concludo realiter (ut vulgo loquuntur) hoc est,
vere nobis in cœnâ dari Christi corpus, ut sit animis nostris in
cibum salutarem.* Non minus pulchrè in Tractatu de Cœ-
nâ loquitur: *Quum signum, ait, visibile conspiciamus, quid re-
presentet & à quò nobis donatum sit, cogitandum est. Panis e-
nim datur, ut corporis Christi sit figura, eumq; iubemur com-
edere. Datur inquam, à Deo, qui veritas certa & immutabi-
lis est. Quod si Deus nec fallere nec mentiri potest, consequens
est, ipsum omnia quæ illic significat, reipsâ implere ac prestare.
Necesse est igitur, nos in cœnâ verè corpus & sanguinem Christi
recipere, quum utriusq; communionem nobis Dominus repræsen-
tet. Quid enim sibi vellet nos panem comedere, ac vinum bibe-
re, ut significent carnem ipsius cibum esse nostrum, & sangui-
nem potum; si veritate spiritali prætermisâ, vinum & panem
solummodo præberet? Nonne frustra & mendaciter hoc myste-
rium instituisset? & quod lingua Gallicâ dicimus, falsis insigni-
bus? Itaq; fatendum est, si vera sit representatio quam adhibet
Deus in cœnâ, substantiam interiorem sacramenti visibilibus
signis coniunctam esse: & quemadmodum panis in manu di-
stribuitur, ita corpus Christi, ut eius participes simus, nobis com-
municari. Hoc certè, etiamsi nihil aliud esset, nobis abundè sa-
tisfa-*

facere deberet, quum intelligimus Christum nobis in Cœnâ
veram propriamq; corporis & sanguinis sui substantiam dona-
re, ut pleno iure ipsum possideamus, & possidendo in omnem bo-
norum suorum societatem vocemur.

XX. Non semel dicemus, io triumphe! & diuinæ
veritati de tam illustri testimonio gratulabimur. fe-
renti quoq; illud gratulari iuaret, nisi quem dextrâ
modo consignauit & obtulit confessionis suæ libel-
lum, mox læuâ inductum vel ereptum vicissim cupe-
ret alibi. Hunc enim in modum ipse & qui sequun-
tur ipsum, fermocinantur: *Ne qua ambiguitas restet,*
quum in cœlo querendum Christum esse dicimus, hæc loquutio
locorum distantiam sonat & exprimit. Tametsi enim philoso-
phice loquendo super cœlos locus non est; quia tamen corpus Chri-
sti, ut fert humani corporis natura & modus finitum est, & cœ-
lorum loco continetur: necesse est à nobis tanto locorum interual-
lo distare, quanto cœlum abest à terrâ. Beza: Amplius ali-
quid in Cœnâ, quàm in simplici verbo & Baptismo offerri, quod
ad rem ipsam attinet, id vero pernegamus. Et: Patres in Vet.
Testam. non minus participes fuerunt corporis & sanguinis
Christi, quàm nos sumus in Cœnâ Dominicâ.

Consensu
cum Tigur
cap. 17.

Dial. ad-
uers. Hesh.
Colloq.
Momp.

XXI. Per hæc nulli ignaro esse licet, quantis mor-
tales isti se irretiant contradictionibus. Vnâ paginâ
adstruunt substantiam corporis & sanguinis Christi
verè adesse; alterâ majore molimine id ipsum destru-
unt & corpus Christi tanto à nobis interuallo distare
ajunt, quanto cœlum abest à terrâ.

XXII. Magis adhuc illam eorum pugnam in luce
ponemus. Imperatis illi damnant hodie sententiam
Anabaptistarum & Antitrinitariorum, qui nudum
tantum corporis Christi signum in cœnâ admittunt;
& tamen reuera eam faciunt suam. Beza quidem Ala-
man-

Epist. 7.

DE CORPORE ET

mannum ecclesiæ Lugdunensis turbatorem per litteras increpas grauitè, quòd nuda tantùm signa adesse doceret. Dixerat Alamannus, *Illud inter nos constare puto, Christum in illà cœnà non reale, neq; verum corpus suum, sed panem duntaxat & vinum dedisse discipulis edendum & bibendum.* Ego verò respondeo, ait Beza, *perinde hoc esse, atque Christum mendacij arguere, ut qui claris & perspicuis verbis dicat, se illud ipsum corpus dare quod traditum est pro nobis, & illum ipsum sanguinem pro nobis effusum.* Deinde quis unquam nisi purus putus Anabaptista docuit Christum dedisse solummodo panem & vinum discipulis? Absit igitur, absit ut in istis tam horrendis blasphemis tibi assentiar. Imò contrarium assero, nempe Christum non simpliciter panem & vinum, sed corporis & sanguinis sui sacramenta: nec signa duntaxat, sed etiam in primis verum illud corpus suum pro nobis paulò post traditum, & verum illum sanguinem mox pro nobis effusum, id est, semetipsum discipulis suis tunc verè dedisse, & nunc Ecclesiæ suæ dare. Sed quem in aliis errorem castigant, ipsi nunquam non errant. Suis igitur armis ita nunc conficiuntur: Quæ interpretatio nihil præter nuda symbola absentis corporis & absentis sanguinis Christi in cœnà relinquit, ea est Anabaptistica, & horrendæ blasphemix plena. Sed Caluini ejusq; sociorum interpretatio nihil præter nuda symbola relinquit. E. Major non negabitur: ipsorum enim illa est. Minorem ita probamus: aut loquuntur illi utrobique propriè, quando dicunt, corpus Christi verè adesse, & tamen tantum distare, quantum cœlum à terrâ: & sic formali contradicitione implicabuntur, & dogma distabunt, cujus sensum nullius hominis ratio unquam adsequetur. Si vero adstringi & implicari nolent, fatendum ipsis erit, alterutram loquutionem esse impropiam,

SANGUINE Domini

priam. Si hæc, *Corpus Christi abest*, impropria est, tum altera, *Corpus Christi adest*, erit propria, & nostra sententia stabilietur. Sed quia refrangantur & negant, ideo posterior illa, *corpus Christi adest*, impropria fit oportet. Quo ostenso & probato velint, nolint, ejusdem cum Anabaptistis absurditatis & impietatis postulabuntur.

XXIII. In hanc necessitatem redacti, fidem dicent efficere, vt res absentes, absentes & remotæ esse desinant. *Sicut reuera à nostris oculis*, ait Beza, *ac proinde à loco, in quo Cœnam Domini celebramus, tam procul nunc abest Christi corpus, quàm abest cælum à terrâ: tamen quatenus hæc actio cælestis est, & fides nostra in cælum usq. subuehitur, ut Christum quàm efficacissimè apprehendat, hoc sanè respectu præsentissimam esse Christi carnem in Cœnâ nisi fatearis, Cœnam Domini euacuas.* Sed nec ita obtinent quod volunt. Primò enim notamus, sermonem hic esse de ipsâ Sacramenti essentiâ, & de eo quod Sacramento intrinsecum est. tale autem quid fides dici nequit, quæ cum sacramento per accidens cohæret, & ab eo separari potest. Quando igitur quæ ad ipsum Sacramenti intrinsecum esse pertinent, fide metiuntur, in errorem labuntur Donatistarum, ab Ecclesiâ pridem damnatorum & proscriptorum. Illi enim quod Sacramentum à fide hominum pendere dicerent, baptismum ab infideli collatum inutilem esse, & proinde iterari volebant.

XXIV. Deinde fides, vti notum est, capitur vel pro assensu, vel pro fiduciâ. Si pro assensu, qui intellectus est, absurdum fuerit dicere, rem esse præsentem, quia creditur esse præsens. quin contrario modo verissimè dicitur; quia res est præsens, ideo præsentia ejus rectè creditur. notitia enim & assensus supponunt

DE CORPORE ET

veritatem rei, non eam efficiunt: vt fibilari mereat, si quis montes aureos domi suæ imaginetur, & huiusmodi imaginatione innixus in summâ inopiâ pro Creso sese gerat. Si verò fides accipitur pro fiducia, sic nihilo magis res absens propter fiduciam præsens esse potest. Per se quidem præsentia corporis Sacramento competit, fides autem per accidens, vt iam diximus. Hoc nunc addimus: si fiducia hæc rem facit præsentem, præsens nobis erit ipsa mors & oblatio Christi, in quâ maximè nostra fiducia recumbit; & per consequens in Eucharistiâ erit oblatio & sacrificium, quod in cruce peractum. Id quum maximè contra Pontificios & rectè Calviniani negent, ab ipsis admitti hoc loco minimè debet.

XXV. Hactenus contra Calvinianos ex eorum placitis disputare voluimus & ostendere quàm semet ipsos rerum suarum incuriosi confodiant. Nunc quomodo ipsa Caluini expositio sese habeat, propiùs inquiremus. Sensus igitur, quo verba, *hoc est corpus meum*, donat, hic est: panis est figura corporis, & quidem non ociosa vel inanis, sed efficax, quia virtute corporis Christi nutrimur nos & refocillamur, quemadmodum aliàs panis corporibus nostris nutrimentum sufficit. Vti hæc Caluini mens ex verbis eius supra adscriptis patuit.

XXVI. Huic verò expositioni minimè hîc locum deberi ita ostendemus. Primò quoties corporis Christi in sacris literis vsus venit, & nudè illud ponitur, pro vero semper & naturali ipsius corpore accipitur: vbi autem corpus mysticum dicit, differentia notam & explicationem annexam sibi habet, vt res plana sit. Ita esse inspectio locorum docebit. *visantur 1. Cor.*

SANGVINE hominū

Cor. 12, 17: Ephes. 1, 23: Coloss. 1, 24. Nusquam usurpatur pro figurâ corporis in vniuerso sacro codice. Quomodo igitur hîc sensum habeat, cuius alibi nullum prorsus occurrit exemplum?

XXVII. Deinde modus iste loquendi, quo Caluinus vititur, genuino figuratè loquendi modo renittitur planeq; euadit contrarius. Illud namque, in quo proprietates, quæ exprimi gaudet, magis fuerit lucida, aptum est prædicari de eo, in quo minùs illa est perspicua & clara. Ita virum animosum & fortem designaturi, dicimus, Hic est leo: vasrum & doli callentem; Hic est vulpes. Leo enim fortitudine & vulpes astutiâ suâ celebrantur vulgo. Hujus ordinis ipse Christus non fuit negligens: *Ego sum vitis illa vera*, dicit apud Iohan. 15, 1. &c. 6, 35. *Ego sum panis vitæ. v. 55, caro mea verè est eibus, & sanguis meus verè est potus.* Si igitur ex Caluini sententiâ Christus esset loquutus, non dixisset inuerso ordine: *Hoc est corpus*: sed naturali & legitimo: *Corpus meum est panis.* Nec contrarium euincit loquutio adferri huc & obijci solita ex 1 Cor. 10, 4. *Petra autem erat Christus.* in eâ enim verba saltim sunt transposita, & nomen *Petra* non subiecti sed prædicati vice fungitur, quod contextum inspecturo clarum erit. dicitur enim *Petra autem erat Christus*, pro, *Christus autem erat Petra*; transpositione Hebræis solenni, quæ vltimum verbum præcedentis orationis initio sequentis ponere amant. Simili exemplo sunt Geneseos & Euangelij Iohannis exordia. Hic locus itaq; Caluini præposteram loquendi rationem iuuare aut rectam facere nequit.

XXIIX. Porrò explicationi ejus aduersatur manifesta determinatio, quæ statim in Christi verbis subnecti-

DE CORPORE ET

nectitur, corpus, quod pro vobis traditur: Sanguis, qui effunditur. Quia enim hæc determinatio absolute ipsius rei affirmatæ veritatem respicit; ideo juxta ordinarium quidem & vſitatum loquendi modum præcedentis affirmationis proprietatem & veritatem explicare cenſetur. Quod ipſe etiam Beza non potuit non agnoſcere & probare. *Certe, inquit, Alamannus, cujus antè facta mentio, objurgans, verba illa, Quod pro vobis traditur, & Qui pro vobis effunditur, neceſſario huc te adiungunt, ut de ipſamet corporis & ſanguinis ſubſtantia hoc intelligere cogaris.*

XXIX. Quod ſi dicatur, panem ob latam illam rationem corpus Chriſti appellari, quod ſit figura & ſignum corporis, Chriſti memoriam animis noſtris excitare vetans, cuiusq; beneficia per fidem nobis applicans; majore jure & merito Euangelica prædicatio hoc titulo inſignietur: verba enim quibus doctrina cœleſtis vulgatur, magis ſignificant & exponunt paſſionem, mortem & reliquum beneficiorum Chriſti theſaurum, quàm panis: nec nudum illa aut inane ſignum præſtant, ſed ſummâ efficaciâ præditum. eſt enim Euangelium *potentia Dei ad ſalutem omni credenti.* Si jam propter, quam diximus, rationem Euangelium corpus Chriſti indigetandum non eſt, multò minùs propter eandem hoc nomine venire poteſt panis.

XXX. Tandem interpraſationem Pauli ad Caluini gloſſam exacturo, Apoſtolum incommodum egiſſe interpretem apparebit. Si enim panis & vinum non ſunt niſi ſignum, cujus interuentu per accidens, ſed fide per ſe ſiue corporis ſiue beneficiorum Chriſti participes reddimur, falſò B. Paulus panem interpretatur *κοινωνία* corporis Chriſti, quum non panis ſed fides hoc elogio inſigniri digna ſit. XXXI.

XXXI. Antequam hinc abeamus, vnum ex hypothesebus aduersariorum argumentum formabimus, quo hæc illorum explicatio æstimari possit. Quæcunque explicatio omnem rationem mysterij in Eucharistiâ destruit, illa est falsa. Sed Calviniana id facit. E Majorem probamus ex ipsissimis verbis Calviniani fatentis, *hoc sacramentum esse mysterium, in cuius admissionem prorumpendum sit; cui nec mens planè cogit ardo, nec lingua explicando par esse possit: esse arcanum sublimius, quam ut vel hominum ingenio comprehendi vel enarrari verbis queat.* Minor ita potest probari. expositionem Zvinglij nudum signum ponentis ipsi Calviniani mutata volunt: panem enim esse signum vel figuram corporis, nihil planè abstrusi & incomprehensibilis mysterij habet, quum nullo negotio intelligi id ipsum & explicari possit. Deinde quando dicunt panem esse signum efficax, quocum reapse exhibeantur merita Christi per fidem, nihilominus omnis ratio mysterij tollitur: quando enim tribuunt Eucharistiæ, quod ei proprium & intrinsecum non est, participationem scilicet beneficiorum Christi per fidem, nihil Sacramento quatenus tali relinqui, propriam que mysterij rationem eatenus euacuari interpretatione eâ certum est. Hypothesi itaq; suæ conuenientiùs loquitur Oecolampadius, qui initio libelli, quem hac de re primum, titulo De expositione verborum Domini, edidit, *non esse in hoc sacramento, quod vel miraculum sit, vel hominis caput excedat, longo sermone persuadere conatur: & quum rum absoluisset, Nunc, ait, satis est didicisse, non esse insaniam, nec supra humanam rationem, si intelligere conemur, quid sit & quomodo se habeat huius mysterij ratio.* A quibus tamen placitis quantopere dissentiat Calvinus, paulò antè audiuimus.

Inst. l. 4. c. 4
n. 7. 32.

Anno 1525.

XXXII.

DE CORPORE ET

XXXII. Stat igitur sententia nostra, & verba institutionis intelligimus vti sonant, & vti Euangelistæ & Apostolus non vno loco, vno & simili semper modo reperita explicataq; dedere, sicuti etiam ab Ecclesiâ eiusq; Doctoribus semper & vbiq; pulcherrimo consensu & tradita ea sunt & credita.

XXXIII. Patrum testimoniis recitandis postea erit locus, hic dabitur continuando examini argumentorum, quibus ex Scripturâ partim, partim ex philosophiâ petitis sententiam suam fulcire, & veram corporis & sanguinis Christi in Cœnâ præsentiam elidere antagonistæ nituntur.

XXXIV. Triuiuale est, quod ab analogiâ Sacramentorum mutuatur; proprium videlicet esse Sacramentis, vt nomen rei ipsius significata tribuatur signo: quod tamen apud ipsos palmarium est. *Nos sane, ait Oecolampadius præfatione in suum de Eucharistiâ dialogum, ex ratione Sacramenti cognouimus, illos Lutheranos non tam purè, vt decebat Christum annunciarè. Con-* sensui orthodoxo, vti vocant, hunc præliminarem adscripsere versum: *Discite veltandem, quid sacramenta vocentur.* Atqui nullarum id est virium. communis enim omnibus Sacramentis regula seu norma ex sacris litteris produci nequit, sed de singulis ex singulorum institutione tanquam vernaculo principio erit iudicandum. Et licet quadam tenus abire illud benigni pateremur, in Sacramentorum tamen institutionibus materiam & formam eorum attinentibus figuratum sermonem adhiberi negare omnino oportet. Aliter fortè se habere possint loquutiones significationem & effectum exponentes: priores tamen figurata esse nunquam poterunt. Qui enim de verâ ratione essentialium

tialium rituum & in Sacramento necessario vsurpandorum nobis certo constaret? comestionem Paschatis Dominus imperaturus dicit: *capietis vobis agnum* &c. quod imperij vti sonat accipimus, verum agnum non figuram ejus interpretantes. Similiter quando baptizare, & in nomine Patris Filij & sancti Spiritus baptizare jubemur, verba ejus simpliciter intelliguntur, & quod designant peragitur.

XXXV. Instare hic amant & ostendere in ipsâ institutione Eucharistiæ figuras siue metonymias, & quidem non minus violentas, quàm cujus Caluinus arcessitur, reperiri. Loça præcipuè Lucæ & Pauli ostentant. Apud Lucam legimus: *Τὸ τοῦ πατρὸς ἐν ἡμῶν καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ ἐκχύομενον.* Hic calix est N. Test. in meo sanguine, qui pro vobis effunditur. Apud Paulum eadem verba sunt, nisi quod quatuor vltima non apponuntur. Dicimus nos calicem siue poculum, quando pro contentâ potiunculâ vsurpatur, figuram quidem esse, sed adeo non difficilem, vt quiuis illam sine obstaculo intelligat, adeo familiarè & tralatitiam, vt nobis de figurandâ phrasi minimè sollicitis sponte etiam nascatur & excidat. Facilius autem aduersarios hic absoluerimus, si dixerimus Matthæum & Marcum simplicissimis & propriis verbis explicasse, quod Lucas & Paulus figurato fortassis sermone protulerunt. Vbi enim S. Lucas & Paulus habent, *Hic calix est Nouum testamentum in meo sanguine*; ibi S. Matthæus & Marcus ponunt, *Hic est sanguis meus novi testamenti*. Quæ sanè directa & perspicua est explicatio. Si aduersarij similiter, quas nobis obtrudunt figuras ab vno Euangelistarum expositas monstrauerint, æquissimâ voluntate herbam illis & manum daturi sumus.

C

XXXVI.

DE CORPORE ET

XXXVI. Cum primis verò vrgent voculam *Testamenti*, quam figuram esse non admodum frequentatam dicunt. Esto ita, contineatur ibi figura, eam tamen vendicabit sibi phrasis Latina, non Hebraica, quã vsus est seruator, vel etiam Syriaca. Apud Hebræos enim & Syros nihil solennius esse, quàm efficiens poni pro effectu, præsertim vbi sermo sit de Deo, docent ejus litteraturæ periti. quando namq; Hebræi, notare volunt causam aliquam esse valde propriam alicujus effectus, dicere amant, causam esse illum effectum. Ita Deus dicitur *vita, salus, fortitudo nostra, omne bonum nostrum*, quia istorum omnium causa & largitor est. hæ loquutiones in linguã Hebraicã communissimæ sunt, sicut in linguã Latinã phrasæ Latinæ. Ad eundem modum Christus Hebraicã vel Syriacã dialecto vsus formulam à vulgari & recepto loquendi modo minimè alienam adhibuit, quando dixit, *Hic calix est novum Testamentum*. sensus enim est: hic calix i.e. quod ex hoc calice bibitur est causa novi Testam. vel constituit & fundat illud. Imò quod antea figuratè dictum videri poterat confestim explicatur sermone simplici, *In meo sanguine*. Sententiam veram hoc modo erit colligere: Quod sancit N. Testamentum, id è calice bibitur. Sed verus Christi sanguis sancit N. T. Ergo verus sanguis Christi è calice bibitur. Per figuras equidem typos & symbola N. Testamentum constitui non poterat: illis quippe durantibus. N. Testamento locus non erat, sed solum obtinebat & dominabatur Vetus.

XXXVII. Neq; verò tautologia huic explicationi nostræ exprobrari debet. iniustum enim non est, vt quod modò minus clarè dicitur, distinctius mox & magis perspicuè efferatur, siue vt terminus latus & con-

confusus addito alio expressius & distinctius innotescat. Ita in formulâ, *Hic calix est N. T. in meo sanguine*; calix, siue quod è calice bibitur, est terminus inuolutus & confusus, qui explicatur & innotescit addito; *in meo sanguine*. Sensus euadit talis: *Hoc poculum*, siue quod ex hoc poculo bibitur, *est nouum testamentum*, h. e. causa, fundamentum & basis noui testamenti, *in meo sanguine* siue per meum sanguinem constituti & sanciti; quod ipsum poculum siue, vt jam expositum est, id quod ex poculo bibitur, *pro vobis effunditur*. Idem itaque quod è poculo bibitur, pro nobis effunditur. Ergo quin sanguis Christi è poculo bibatur, nemo Christianus negare poterit.

XXXIIX. Iuxta Caluianos è poculo non nisi vinum bibitur. Ac vinum non est basis noui foederis. Est tamen, ajunt, symbolum siue figura noui testamenti. Sed hoc etiam ipsum non in procliu est adsequi, quomodo videlicet vinum sit figura noui testamenti. Neque conuenit, quum jam ipsum præsto sit, figuris diutiùs inherere: omnium autem minimè eiusmodi figuris, quæ minùs idoneæ & expressæ sunt, quàm illæ; quarum hæcenus vsus fuerat, præsci foederis. Agnus Paschalis typus est Christi, multò certè plenior & significantiôr, quàm panis aut vinum. Idem de sanguine cæterarum victimarum dici oportet. *Quum enim Moses, vt habet epistola ad Hebræos, omnia mandata se- cap. 9. v. 19. cundum legem recitasset toti populo, sumit sanguine vitulorum & hircorum; cum aquâ & lanâ coccinâ & hyssopo, simul & ipsum librum & totum populum adspersit, dicens, Hic est sanguis testamenti, quod mandauit vobis Dominus. Quæ verba existant Exod. 24. 8. Nempe sanguis hircorum & vitulorum est sanguis Veteris testamenti: at sanguis Filij*

DE CORPORE ET

Dei est sanguis Noui testamenti, De cuius symbolo si agatur, negari non potest, quin per effusum sanguinem mactatæ victimæ rectius & perfectius, quàm per vinum in poculo figuretur.

XXXIX. Dicent, panis nutrit & reficit; vinum exhilarat: idem præstat corpus & sanguis Domini animæ nostræ languenti & propter peccata sua mœstæ. Cæterum si hoc ipsum designare voluisset Dominus, dixisset potius, vti etiam pridem monuimus, Corpus meum est panis; Sanguis meus est vinum. Habituo nutriendi & reficiendi, quæ in pane est & vino, ita latæ accommodationis est, vt rebus plurimis, omnibus videlicet, quibus animus humanus refocillari, firmari vel exhilarari potest, conueniat & aptari queat. Quando itaq; de re quadâ particulari, cui ea vis inest, vt in esse eam significet, enunciatur; iuxta rerum naturam & vsitatum omnibus verba facientibus morem prædicati locum occupat, non vt hic, subjecti. Deinde Eucharistia quidem vim illam reficiendorum animorum insinuat; esto: præcipue tamen instituta est in commemorationem mortis Domini, vt efficaciter recordemur, corpore Christi pro nobis tradito & sanguine effuso expiari peccata nostra. At hoc multò significantius repræsentatur effuso cæsarum victimarum sanguine, quàm comesto pane vel epoto vino. *Omnia fere secundum legem sanguine purificantur: & absq; sanguinis effusione non fit remissio, Hebr. 9, 22. Quamquam sanguis taurorum & hircorum non potest auferre peccata, Hebr. 10, 4; e conspectu videlicet Dei, atq; ita, ne impediant ingressum regni cælorum: sanctificat tamen ad carnis puritatem, Hebr. 9, 13; id est, eatenus, ne externa immundities communionem sacrorum & consortio*
coetu-

SANGVINE DOMINI

281

coetuum arceat: & hactenus ne quidem in Veteri te-
stamento absq; sanguinis effusione facta fuit remissio.
Talis, inquam, effusio sanguinis ad expianda eo, quo
dictum est, modo peccata, longè profectio plenius &
perfectius exprimit effusionem sanguinis Christi in re-
missionem peccatorum, quàm haustus vini.

XL. Quidquid autem sit, verba, quæ apud Lucam
sunt, (vt ad ea etiam reuertamur) non patiuntur nos
dubitare, quin è poculo verus Christi sanguis, non
saltim vinum, symbolum aliquod ejus, bibatur. Τὸ π
τὸ ποτήριον, τὸ ὡς ὑμῶν ἐκ χειρῶν ἡμῶν. Quorum vim adeo
ineuitabilem esse Beza intellexit, vt declinare se non
posse animaduernerit, nisi aut Sancto Lucæ solœcif-
mum impingeret, aut codicum fidem contra vnani-
mem omnium codicum consensum, quem ipsemet
agnoscit sollicitaret. *Quum hæc verba, inquit, si constru-*
tionem spectemus, necessario non ad sanguinem sed ad poculum
pettineant, neq; tamen de vino (necum de poculo) intelligi pos-
sint, aut manifestum est solœcophanes; — aut potius quum
hæc essent ad marginem annotata ex Matthæo & Marco, po-
stea in contextum irrepserunt. Addit autem, Hoc tamen
etiam legitur apud Syrum interpretem, & in omnibus, quos in-
spectimus, Græcis codicibus. Maluit videlicet, quum alia
elabendi rima nulla esset obuia, sua Euangelistam sol-
œcismi arguere, siue omnes omnino codices corru-
ptos dicere, quàm fateri, è poculo eucharistico sangui-
nem Dominicum verè bibi. Quam siue in mutandis
Scripturæ verbis audaciam, siue in credendis ἁλλοε-
γὰρ ἀπὸ τῆς ἀβύσσου absit vt nos imitemur.

Annot. ma-
ioribus.

XLI. Posthæc, corporis Domini presentia è
coenâ eliminandæ valere volunt verba, *Hoc facite in mei*
commemorationem. In hæc commentantes, commemo-
ratio

DE CORPORE ET

ratio & Symbolum, inquit, non est rerum præsentium, sed absentium & procul positarum. Principio hic nituntur falso, si simpliciter illud capiant: tantum enim valebit in rebus visibili modo præsentibus, quarum propriè per symbola non recordamur. Si vero res præsens sit, non tamen visibiliter, tum ejus symbolum dari & commemoratio institui ritè potest. Ita Spiritus S. in Baptismo Christi præsentissimus aderat, per columbam tamen visibile signum ipsius præsentia manifestabatur. Idem Spiritus Apostolis sese insinuaerat, præsentiam verò illius notabat symbolum linguarum ignitarum. Insuper Eucharistia instituta est in commemorationem passionis & mortis Dominicæ, non sanè modò præsentis, sed ante elapsa multa secula obitæ, ad sacram nempe hanc mentam venientes animo serio & ad pietatem composito recordari tenemur, cum, cujus corpus & sanguinem libamus, diris aliquando cruciatibus mortiq; truculentæ succubuisse sanguine suo vbertim fuso, vt nobis æternâ morte plectendis ejus gratiam faceret. quam praxin Paulus nos docet 1 Cor. 11, 26, jubens, *vt quotiescung. ederimus panem hunc & poculum hoc biberimus, mortem Domini annunciemus.*

Ioh. 6, 63.

XLII. Porro illud Christi opponunt; *Caro non prodest quicquam.* Quo loco jam olim Nestoriani quoque abutebantur, vt ostenderent humanam Christi naturam cum diuinitate in vnam personam minimè coire, minimeq; viuificandi vim obtinere. Chryostomus quidem & qui alij dictum hoc de sensu & intelligendi modo carnali exponunt, ad mentem Christi quàm proximè accedere videntur. ita enim vox carnis in scriptura venit, & spiritui creberrimè opponitur. Loca sunt

sunt apud Matth. 16, 17. 26, 41. Ioh. 3, 6. Rom. 8, 1. Gal. 4, 29. vbi caro, notat carnalem hominis sensum & naturam, quæ tantum rebus obuiis adherens humi semper reperit, nec mentem ad diuinæ potentia & Spiritus virtutem eleuare satagit. Talem sensum humo tolli nescium, carnem esse, nec vllum vsum aut fructum præstare Christus hoc loco dicit. Calviniani vero de ipsâ Christi carne & humanitate exponunt, quod perperam fieri ipsum caput, ex quo verba illa excerpuntur, in progressu docet. tam ampliter enim Filius Dei de carne suâ ibi loquitur, vt ejus valorem qui eleuari eo in loco velit, feriri mereatur anathemate, quod concilium Ephesinum Nestorianis olim destinauit. Verba igitur hæc Calvinianis opem nullam commodabunt, aut si quid in iis præsidij ponunt, vel Nestorio sese aggregent vel suis cum dictatis pugnent necesse est. Quando enim carnem Christi nihil prodesse dicunt, sequetur eam nec fide perceptam, aut comestam spiritualiter profuturam, secus atq; ipsi alias, & quidem rectè sentiunt & docent. At prodest & profuit, inquit, nascendo, patiendo; non vero proderit si comedatur. Imò verò ad omnia Christi carnem facere & conducere credimus, ad quæ conducere ipse voluit. voluit autem vt non tantum in cruce suspensa, aut condita humo, sed etiam vt comesta vsui nobis & fructui esset salutari. *Nisi, inquit, manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quæ sanctissima Dei voluntas securus nos præstet & quiescere faciat, nec damno pruritu sciscitari velimus aut pandere, quæ æterna sapientia silentio velauit.

XLIII. Pergunt in subsidium & testimonium aduoca-

DE CORPORE ET

uocare scripturam, & quando Luca 24, 39. Seruator discipulos ad sensum prouocat, iisq; palpandum se fissit, ita ex eo colligunt: vbicunq; est corpus constans osse & carnibus, illud potest contrectari & videri. At corpus Christi in S. Coenâ non contrectatur nec videtur. Ergo nec illud ibi est. Major illa in Christi quidem discursu fundamentum non habet. habebit autem si inuertatur hunc in modum: quod contrectatur & videtur, illud est corpus &c. Dominus enim ad discipulos differens communissimo hoc vtitur principio: quod integris sensibus & medio rectè disposito in legitimâ distantia visu, tactu iudicatur corpus, illud est corpus &c. Nihil verò collectione suâ aduersarij efficiunt. nam corpori, vt substantia est per se non competit, vt videatur & palpetur. color enim, durities, calor, frigus, objecta visus & tactus, accidentia sunt & qualitates corpori adhaerentes, quæ, nihil obstat, quò minus diuinâ potentia remoueri, impedi sensibusq; nostris eripi possint.

XLIV. Vtramq; verò in hac materie paginam apud illos facit, quod vltimo loco adducemus. Maximam fore repugnantiam dicunt, naturæq; lumen proscriptum iri, si naturale corpus alicubi esse, nec tamen locum occupare, siue si vnum corpus in pluribus locis collocare, aut plura in vno audeamus.

XLV. Nos contrâ, mysteria cum indubitata & explorata veritate principiorum, quæ omnino certa naturale lumen suggerit, non pugnare nouimus; atq; ex ipsâ philosophiâ sumus edocti, virtute diuinâ fieri posse, quæcunque non inuoluant contradictionem. Corpus verò locum non occupare sine contradictione aut mēdacio dici potest. Corpus enim vi definitionis

nis suæ est in prædicamento substantiæ: quantitas autem & vbi, siue esse alicubi, non item. sunt enim accidentia, & propterea corpus constans suâ materiâ & formâ suum esse substantiale tueri potest accidentibus hisce sublatis.

XLVI. Obseruare tantum hic oportet, magnitudinem corporis, & quicquid est de essentiâ magnitudinis, prius quid esse ipso vbi; extendi scil. in se, habere partem extra partem, & proinde situm quemdam & dispositionem earum intrinsecam, atq; naturaliter aptum esse locum replere, loco commensurari, & ex loco aliud corpus expellere: quiddam verò posterius vel simul cum ipso vbi; vt, situm habere extrinsecum in ordine ad locum, & ipso actu coextendi siue commensurari loco, ipsum replere & per hoc aliud expellere; quæ omnia fiunt functione & munere quodam quantitatis, ab ipsâ ejus essentiâ omnino distincto & separato. Prius illud, vel naturalis illa ad commensurationem cum loco aptitudo esto etiam hic salua: solum autem posterius, siue commensurationem ipsam, quam ad locum habet, à corpore diuinâ virtute remoueri sine vllâ repugnantia dicamus. Verbo re- petemus. Corpus Christi in se quantum est, sed quominus quantitas illa effectum suum, extensionem puta ad locum in S. Cœnâ producat, quem aliàs sibi relicta, apta erat producere, Dei omnipotentia efficere potest.

XLVII. Quia igitur nullam in se repugnantiam includit, corpus non circumscribi loco & modum dari, quo corpus pluribus locis præsens sistatur, Deum quoq; efficere idem valere jure meritoque credimus. Quin effecisse, sacræ scripturæ indicio constat. Christi-
 p stum

stum S. Paulus in terris conspicatus est longo post ejus
adscensionem tempore. Hinc ad illum Ananias, *Deus*
patrum nostrorum designavit te, qui videres iustum illum, &
audires vocem ex ore ipsius, Actor. 22, 14: & Servator ipse,
Idcirco visus sum tibi, Actor. 26, 16. Porro inter oculatos
testes, quibus resurrectionem Christi Apostolus
probat, semetipsum collocat 1 Cor. 15. *Visus est, inquit,*
Cephe; deinde duodecim illis: postea visus est amplius quam
quingentis fratribus: ultimo vero omnium, velut arbortiuo, vi-
sus est etiam mihi. Vnde eadem epistolâ dixerat ante
c. 9. v. 1: *Nonne Iesum Christum Dominum nostrum vidi?* Non
viderat autem Paulus Christum xl istis diebus, quibus
sele in terrâ spectari fecerat: tum enim Apostolorum
consortio nondum fruebatur. Vidit igitur, vt vel ex
ipsâ historiâ certissimam est, in terris Dominum, post-
quam in cœlum jam ille erat sublatus.

XLIIIX. Posse itaq; Christum in terris corpus su-
um præsens exhibere, stationem cælestem minimè de-
ferendo planum est. Eundem verò hanc suam po-
tentiam porro in actum deducere, suumq; nobis cor-
pus in vsu Cœnæ suæ præsens facere velle, id quum
Sacramentum hoc institueret, expressis hisce verbis
promisit: *accipite, comedite, hoc est corpus meum: bibite, hic*
est sanguis meus. Quæ verba violentæ expositioni sen-
suiq; peregrino nihil debere supra probauimus. Et sic
de potentia Dei ejusque voluntate non potest nobis
non constare.

XLIX. Quòd si ostensæ veritati cedere noluerint,
quòd modus, quo Christus se exhibeat, humanâ capi-
mente nequeat, articulos illis de Trinitate, de Incar-
natione, de Resurrectione ob oculos ponemus & opti-
onem permittemus, num Eucharistiæ mysterium in-
tactum

factum relinquere, an hæc quoque capita propter modi ignorantiam eadem libidine adoriri velint. Sicut enim corporis Christi in Cœnâ præsentiam vestigare accuratè & imaginari nobis nequimus, ita in cæteris quoque fidei articulis idem, & fortè magis etiam, vsu venit. Satis ibi est, eruditissimas mentes, quibus in talium accuratas contemplationes incumbendum aliquando est, adsequi & contra infideles tueri, quòd talia mysteria nihil Deo indignum, nihil simpliciter impossibile, absurdum aut repugnans habeant.

L. Hic occurrit, de quo Caluini partem mōneri & accuratè cogitare putamus magnum fore operæ precium. Norunt ipsi & scribit Ludovicus Lauaterus, Andream Carlostadium sub initia reformationis controuersiam publicis scriptis primum mouisse. Zwinglius quidem de conuellendâ corporis & sanguinis Domini præsentia pridem cogitauerat, sed quum proferre cunctaretur, commodum accidit, ait Lauaterus, ut Andreas Carlostadius libellis aliquot Basileæ editis suam de Cœnâ Domini sententiam longè latèq; spargeret. Cuius hæc summa erat, Corpus & sanguinem Christi naturaliter in Cœnâ non contineri. Particulam enim HOC in verbis Cœnæ non panem, quem Christus discipulis porrexit, sed Christum ipsum monstrare. — Senatus Tigurinus, rei nouitate turbatus, cauebat ne publicè hi libelli in suâ urbe venderentur. Zwinglius autem pro suggestu hortabatur senatum, ut libellos illos, sicut & alios, ab omnibus legi pateretur. — Oecolampadius etiam hinc inde ad amicos scribebat, ne Carlostadium propter libellos suos infamarent. Tametsi enim non adsequutus esset, quod voluisset, tamen rei summam improbandam non videri. Hæc acta sunt anno 1524. Sequentè edit Zwinglius Commentarium de verâ & falsâ religione; item Subsidiū de Eucharistiâ:

Hist. controu. sacræ ment.

DE CORPORE ET

ristiâ: quibus in scriptis est interpretatur per significat. Haut diu inde prodit ab Oecolampadio libellus De expositione verborum Domini; in quo hæc leguntur: *Neg. contenderim, si quis per corpus magis figuram corporis intelligi velit, quam verbum EST per SIGNIFICAT interpretari, nam id ipsum est mihi arridet. Vtrumq; tamen probò, eò quod eundem sensum reddit, siue EST significat interpreteris, siue Corpus figuram est sacramentum corporis. Atq; adeo contendit, in Eucharistiâ nihil esse, quod captum hominis excedat.*

L I. Caluinus autem & Zvinglium & Oecolampadium impigisse statuit Tractatu de Cœna Domini, qui scriptus Gallicè anno 1540, & latinè conuersus primo loco inter Tractatus ejus junctim editos visitur. Nempe dum omnem ingenij vim ad impugnandam præsentiam Corporis & sanguinis Domini applicarunt, — huic proposito, inquit, *nimum intenti, quum præsentiam Christi in Cœnâ credere debeamus, qualis illic communicatio corporis & sanguinis ipsius recipiatur, dicere omittebant. Adeo ut Lutherus nihil eos præter signa nuda, & spiritualis substantie vacua relinquere velle existimaret. Ideo cæpit palam obfistere, ita ut pro hæreticis habendos denunciaret. Et iterum: Dum nimis studiosè & diligenter in hoc toti incumbebant, ut assererent panem & vinum corpus & sanguinem Christi vocari, quòd ipsum signa sint; non cogitarunt sibi hoc interea simul agendum, ut adiungerent ita signa esse, ut nihilominus veritas cum eis coniuncta sit. Ipse verò quàm feliciter & quo successu id adjunxerit, superiùs ostensum est.*

L II. Hoc quidem agunt omnes, ne verba Christi, *Edite, hoc est corpus meum; Bibite, hic est sanguis meus,* significare credantur, quod sonant & genuinâ suâ vi significant: sed ut in sensum à proprio & simplici diuersum

tor-

SANGUINE Domini

285

torqueantur. Quamquam, quomodo torqueri ve-
lint, ne inter ipsos quidem conueniat. Ideo autem tor-
quent, & torfiones istas suas rationibus hinc inde con-
quisitis muniunt, quòd iuxta simplicem sensum ali-
quid admodum nouum, inusitatum & à cumuni re-
rum naturá alienum, imò abhorrens enunciare ipsis
videantur.

LIII. Caterùm, si ita agitur, si eam ob causam
à simplice sensu verborum Scripturæ recedere licet;
pari ratione & facilitate mysteria Trinitatis, Incarna-
tionis, Resurrectionis & quæcunq; fidei Christianæ
sunt, euerterentur. Quum dicitur, *Hoc est corpus meum*, cor-
pus ipsis est symbolicum & typicum corpus. Quid ni-
similiter, quum dicitur *Christus est Deus*, Deus sit sym-
bolicus & typicus Deus; ratione videlicet crediti sibi
muneris siue administrationis? Atq; ita tollitur o-
mnis, quæ alioquin ingenij humani vim excedit, & ca-
ptū superat, & exemplo caret, difficultas, nempe vnā
essentiam in pluribus personis subsistere. Tollitur et-
iam altera, nihilo inferior, quæ in mysterio Incarnati-
onis occurrat; duarum, inquam, naturarum in vnā per-
sonā vnio & vnica subsistentia. Et si ab humanā naturā
nullā ratione & ne quidem per omnipotentiam diui-
nam separari potest accidentaliter existendi modus, sci-
licet loco sensibiliter contineri & loco commensura-
ri; quomodo remoueri poterit modus existendi sub-
stantialis, vt nō propriā humanā sed alienā diuinā per-
sonalitate subsistat? Et si modus existendi in aliquo
vbi, qualis spirituum est, nempe sine sensibili vel adæ-
quatā locati & loci coextensione, corpori ne utiquam
potest communicari; quomodo communicabuntur
alia, quæ spiritibus non minùs propria & ab humano

DE CORPORE ET

corpore aliena sunt, nempe immortalitatis, incorruptibilitatis & æternitatis dona? Reparabitur itaque corpus, non quod pridem fuit, carne constans & sanguine; sed longè aliud, à priore secundum substantiam diuersum. Ita dum vnum aliquod clarè in sacris literis expressum mysterium ob apparentem humano intellectui primâ fronte absurditatem sollicitatur, eâdem operâ alteri & deinceps tertio & paullatim reliquis periculum creatur: tandem pergentibus suâque audaciæ frena laxantibus omnia pereunt.

LIV. Huc itur, istâ quidem portâ patefactâ. Quamquam Tiguri Zvinglius, Basileæ Oecolampadius, Geneuæ Calvinus aperuissent, per eam præcipites se dedere multi, qui nullâ ratione reuocari postea potuerunt. Notum enim est eos, qui superiore seculo primi diuinitatem Seruatoris nostri perfidè impugnarunt, ex Helueticis ecclesiis, postquam in iis principia & hypotheses, quas diximus, imbiberant, & torquendi initium facere cœperant, præcipuè verò ex Geneuensi prædiisse; nempe Michaëlem Seruetum, Georgium Blandratam, Matthæum Gribaldum, Valentinum Gentilem, Iohannem Paulum Alciatum, Lælium Socinum: & hoc ipsum si non aliunde, vel ex historiâ vitæ Caluini, quam Beza scripsit, promptum est intelligere.

LV. Vehementer quidem obnitebatur Calvinus, quo accusante in cineres redactus est Seruetus: Gentilis verò recantare coactus, & præterea *exutus vsq; ad carnisam, pedibus nudis & capite discooperto facem accensam manu tenens ad clangorem tubæ per omnia vrbis compita circumductus*. Sed frustra fuerunt ista omnia. Ex quo à simplice proprioq; Scripturæ mysteria tradentis sensu recedere semel didicerant, non contenti erant recedere,

Traæt. Cal
vin. p. 215.

dere, quatenus permitteret aut præscriberet Caluinus. Neque enim quare licentiã semel arreptã in solo Eucharistiã, & non in aliis quoque Christianã fidei mysteriis exponendis vterentur, videbant; aut sibi à Caluino, quem ad id idoneã nullã potestate præditum esse scirent, limites poni patiebantur. Non minùs igitur in mysteriis aliis, in quibus id fieri nolebat Caluinus, à simplice verborum sensu recedere pertexerunt, quàm in mysterio Eucharistiã, in quo volente imò præeunte Caluino recedebant: & quã in exilium, qui capite luere nollent, ire cogentur, pestem infidelitatis Transsylvaniã, Lithuaniam & Poloniã intulerunt: vbi eorum discipuli & successores eiusmodi principii imbuti, & viam recedendi semel ingressi, nullum, ne hodie quidem, progrediendi finem faciunt.

LVI. Nempe proximè ab euerso Eucharistiã mysterio itum est, vt diximus, ad euertendum mysterium Trinitatis: quo subruo mysterium Incarnationis siue vnionis duarum naturarum, nullo alio admoto articulo, collabitur. Porrò magnum est mysterium Resurrectionis mortuorum: idem scilicet corpus, quod dissolutum pridem fuit, redintegrari & restitui. Sed hoc quoque apud ipsos non superest ampliùs, secundum quos instaurabitur non idem corpus, sed aliud, totã specie diuersum, nullã videlicet carne vel sanguine constans: quibus ne ipsum quidem Domini corpus hodie præditum esse concedunt, vt eò minùs de præsentia carnis & sanguinis Domini in Eucharistiã laborare ipsis sit necesse. Pari audaciã, viãq; quam semel calcare cœperunt, inhaerentes satisfactionem Christi tollunt; & quod semetipsum pro nobis in precium redemptionis dedisse scribitur, id totum non nisi metapho-

DE CORPORE ET

phoricum esse ajunt. Peccatum originis dudum apud eos est abolitum: baptismi necessitas sublata: immortalitas animæ, omniscientia & omnipræsencia Dei vix extremo margine hærent. Quid tandem his hominibus de doctrinâ Christianâ reliquum erit?

LVII. Vnam tamen fortè creationis doctrinam intactam saltem relinquunt? Ipsis sanè vel aliquid è nihilo esse factum, vel terram & aquam à Deo conditas esse non liquet. *Idco Deus ex nihilo, ait Iohannes Volke-*
1.1. de verâ relig. c. 4 *lius, omnia fecisse dicitur, quia ea creavit ex materiâ informi, hoc est, eiusmodi quæ nec actu nec naturali aliquâ potentiâ seu inclinatione id fuerit, quod postea ex eâ fuit formatum. Item, De ipsius terræ & aquæ — creatione nihil dicit Moses, (terra enim apud Mosen ei non terram ipsam, sed terrestria significat) nec quicquam alibi sacræ literæ pronunciant: ut non male ij facere censendi sint, qui sententiam hac de re suam suspendunt &c.*

LIX. Hæc talia, per quæ de religione & fide Christianâ nihil propemodum superest, nobiscum detestantur & abominantur (neque enim dubitare libet) Calviniani. Interim considerent, à suis simplicia & perspicua mysterij Eucharistici verba torquentibus an fam tantæ infidelitati præbitam fuisse, portamq; patefactam, per quam in hujusmodi præcipitia iretur. Si culpæ affines in posterum audire nolunt, simplicitatem & proprietatem verborum vt in aliis, ita hoc quoque mysterio, retineant, nec ideo, quia vel ipsa res mirabilis esse & omnem creatam potentiam excedere vel modus, quo præstari diuinitus queat, incomprehensibilis videtur, repudient. Dicant porius cum
adv. Prax. cap. 10. *Tertulliano: Scio illum non aliter, quàm disposuit, pronunciasse; nec aliter disposuisse, quàm pronunciauit.* Et cum Augustino

gustino: Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur in-
uestigare non posse. epist.

LIX. Quod profectò qui in aliis mysteriis admit-
tunt & credunt, quare in hoc admittere & credere de-
trecent, causam, quæ satisfacere valeat, reddere num-
quam poterunt. Si enim potest Deus exuere naturam
humanam modo existendi substantiali, eumq; pensa-
re alio; minori negotio modus existendi accidentalis
alio accidentali commutabitur. Prius autem illud fi-
eri posse, mysterium Incarnationis probat. Posterius
itaq; quid in mysterio Eucharistico fieri nequeat? præ-
sertim quum è resurrectionis mysterio multa alia, quæ
spiritibus propria sunt, corporibus, & in perpetuum
quidem, collatum iri certum sit? Duratio sine interitu
& sine, siue existere in ævo, quemadmodum spiritibus
competit, corporibus merè humanis conferri potest:
præsentia igitur in aliquo vbi, qualis spirituum est, si-
ue existentia in loco sine commensuratione & repleti-
one loci quare corpori ipsius Filij Dei pauxillo tempo-
re conferri nequeat?

XL. Cæterum ita dogma aliud cum alio confe-
rentes imbecillitati nostræ succurrere, opifq; & subsi-
dij non nihil adferre cupimus: quod citra temeritatis
notam fieri putamus. Interim vt alia, ita hoc quoque
scimus esse mysterium. Nullâ itaq; re magis celebra-
tur, quàm silentio, simplicitate & fide. Ergo garruli
& curiosi esse desinamus, pronâ fide Christi Dei Filij
verbum, *Hoc est corpus meum*, veneremur, & quando pa-
nis & vinum nobis porriguntur, vnâ Domini corpus
vescendum, & sanguinem bibendum porrigi profite-
amur: *Iudæicum verò illud verbum QVOMODO extremi sup-* Cyrill. l. 4.
inloh. c. 13.
plicij causam, vt alibi, ita hoc maximè loco exauctore-
mus,

E

mus,

DE CORPORE ET

mus, nec vnquam in animum nostrum aut os admittamus.

LXI. Monemus igitur, (& monere omnino oportet,) nos, quum argumenta, quibus impossibilitatem vel absurditatem mysteriorum euincere nonnulli moluntur, dissoluimus, etiam si videamur interdum modum aliquem vel ponere vel adstruere; non tamen reapse eum definire aut determinare, sed hac procedendi ratione saltem vti, nempe, Si nobis non omnino difficile est modum absurditatis immunem excogitare, & qui si ponatur, cessat τὸ ἀδύνατον καὶ ἀσύστατον, quod dissentientes objicere solent; quanto magis Deo modus ejusmodi in promptu erit: quem tamen nos infinitæ ejus sapientiæ & potentiæ, de vtraq; non minus quam de veracitate certi, & quidquid diuinitus prolatum scimus, religioso potius silentio venerati, quam de modo, quo fieri queat, curiosè solliciti, relinquimus.

LXII. Addendum hoc quoq; vix posse præsentiam corporis & sanguinis Domini in sanctâ Eucharistiâ exprimi, quin simul videatur modus aliquis exprimi; & vix posse dari verba, quæ ita nudè præsentiam significant, vt non videantur vnâ inuoluere & consignificare quemdam modum: verbi gratia, quum dici solet, *In, cum & sub pane offerri & accipi corpus Domini*: nostram tamen mentem & intentionem non esse, vt modum definiamus, sed solummodo vt præsentiam affirmemus.

LXIII. Non possumus, quin hic adjiciamus verba eximii viri, M. Antonii de Dominis. Defendit ille libro suo de republicâ ecclesiasticâ quinto absentiam corporis & sanguinis Domini. num in gratiam
eorum

eorum, apud quos hospitabatur, nouit Dominus; nos in medio relinquimus. Defendit autem a deo variè & inconstanter, ut subinde ad veram præsentiam adferendam declinet; a deo infeliciter, ut *ἀπορα*, quæ præsentia impingi solent, euinci non posse fateatur, nisi proscrip̄ta doctrinâ categoriarum Aristotelicâ, & inuectis in philosophiam nouis & antehac inauditis opinionionibus. Libro autem septimo planè ad se videtur rediisse, nisi quod ad solos dignè accedentes sententiam suam restringit: quam eatenus quidem probare nos non possumus: Cætera præclara sunt, & verum legitimumque modum sopiendæ controuersia (Deus id tandem donet!) aperiunt; & proinde idonea, quæ hic legantur. *Quia secundum veritatem, inquit, qui dignè sumit sacramenta corporis & sanguinis Christi, ille verè & realiter corpus & sanguinem Christi in se corporaliter, modo tamen quodam spiritali, miraculoso, & imperceptibili sumit, omnis dignè communicans adorare potest & debet corpus Christi, quod recipit: non quod lateat corporaliter in pane, aut sub pane, aut sub speciebus & accidentibus panis; sed quod quando dignè sumitur panis sacramentalis, tunc etiam sumitur cum pane Christi corpus reale illi communionè realiter præsens. An ita sentirent à magistro Caluino reformati, diu dubitavi, & volui, dum hæc imprimenda parabam, planè sententiam Caluini agnoscere. At q̄, hæc quæ sequuntur dicta in eius opusculis reperi.* Subjungit nonnulla Caluini, quibus præsentiam diserte satis adferi nos etiam supra diximus; & addit: *Omnes igitur & Pontificii, & Lutheri, & Caluini discreti sectatores in eo conuenimus circa sacratissimum Eucharistia sacramentum, nobis in eo verum ac reale Christi corpus verè & realiter exhiberi. Cur ergo in hoc non sistimus omnes? Cur hic terminum disensionum nõ collocamus? Cur admodum ineffabilem,*

vide num.
178 & 190.

cap. 11.
num. 7.

DE CORPORE ET

lem, mirabilem, & occultum, nobisq; penitus ignotum, & quem Christus ipse nos latere voluit, tam audacter descendimus, ut, qui cum nostrâ insipientiâ non despiat, eum à caritate & communionem religiosâ & catholicâ excludamus? Hic est tam atrocis & periculosa dissensionis facillimus modus sopiendæ, ut omnes veritatem corporis Christi in sumendâ Eucharistiâ exhiberi vno ore fateamur; & circa modum, quo fiat hæc exhibitio, quippe ineffabilem, & inexplicabilem, nobis omnibus silentium perpetuum indicamus; & ex hac dissensione schismata coalita extinguamus, — Stemus in solo quod sit, nempe verum Christi corpus in Eucharistiâ dignè eam recipienti exhiberi: verba Scripturæ ut sunt & iacent, retineamus, quomodo res sit, ne inuestigemus anxie. PROV. 30. J. Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se; ne addas quicquam verbis illius, & arguaris, inueniarisq; mendax. Cur ergo, dicente Christo, HOC EST CORPUS MEVM, nos addamus, est corpus per transubstantiationem, consubstantiationem, figuratiuè duntaxat, & non realiter; fide percipiendum, & non ore, &c. Hoc est addere sermoni Dei, unde facile arguamur, & mendaces inueniamur. Cur ob ista nostra addita contendamus, ut schismate Ecclesiam diuidamus? Idem corpus Christi omnes comedimus; sed modum quo id fiat omnes ignoramus.

LXIV. Vtinam huic sano & recto consilio ubiq; & ab omnibus obtemperetur! Quod enim pridè emortuæ sepultæq; hæreses refodiuntur, & ex orco in dias luminis auras reuocantur, caussa est, ut ostendimus, vna & sanè præcipua, quòd à plano perspicuorum Scripturæ verborum sensu ob aliquod apprensus aduersariorum siue ἀσφατον receditur; altera, quòd in τὸ Quomodo mysteriorum ociosâ imò improbâ curiositate inquiritur, & plerumq; ab iis, quos à conatu, si vel maximè aliquatenus utilis esset, curta eruditionis supellex deterre-

terre deberet, ob ruditatem partim falli pronos & ipsâ culpâ fugâ in vicium proclives, partim feroces & opinionis à suâ diuersâ intolerantes; tertia denique, quam nec ipsam præterire oportet, quòd primâ & priscâ ecclesiæ auctoritas & consensus aut industria, quantam adhiberi rei dignitas, flagitat, non vestigatur, aut in precio, quo par erat, non habetur.

LXV. Restat igitur, ne crimen, quod in aliis reprehendimus, ipsi incurramus, vt antiquitatis testimonia sententiæ nostræ firmandæ, aliorum conuincendæ sub calcem adscribamus. Compendio autem studentes, ex vberè messe pauca seligemus, quæ perspicuitate suâ fidem æquabunt omnium.

LXVI. B. Ignatius, Episcopus Antiochenus, & Martyr, quem ætate locum meretur, in indice nostro capiet principem. Ira ille de hæreticis quibusdam corporis Christi & sanguinis præsentiam negantibus scribit ad Smyrnenfes: *Eucharistias & oblationes non admittunt, quod non confiteantur Eucharistiam esse carnem Seruatoris nostri Iesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam pater suâ benignitate suscitauit.* apud Theodoret. dial. 3.

LXVII. Martyri martyr ex secundo seculo succedat Iustinus, negans nudum vel communem panem in Eucharistiâ accipi. Verba ejus ex Apologiâ secundâ ad Antoninum Imperatorem hæc sunt: *Alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia, quod nulli alij participare licitum est, quam veram esse doctrinam nostram credenti, & laudato propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita vt Christus tradidit viuenti. Non enim vt communem panem & communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Iesus Christus seruator noster & carnem & sanguinem salutis nostræ causâ habuit: ad eundem*

DE CORPORE ET

dem modum, etiam, in qua per preces verbi eius ab ipso profecti gratia sunt actus alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Iesu carnem & sanguinem esse edocti sumus. Nam Apostoli in commentariis a se scriptis, quae Evangelia vocantur, ita tradiderunt precepisse sibi Iesum. Eum enim pane accepto cum gratias egisset, dixisse: Hoc facite in mei recordationem. Hoc est corpus meum. Et poculo similiter accepto & gratis actus dixisse: Hoc est sanguis meus. Verba in medio posita Graece ita sonant. ἡ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, ἔδεν κοινὸν ποτήριον τοῦ τοῦ λαμβάνοντος, ἀλλὰ ὁ ἑστῶτον διὰ λόγου θεοῦ σαρκοποιήθη: ἡσθὲς χειρὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ σὰρξ, καὶ αἷμα ὑπερσωτηρίας ἡμῶν ἔσχευε. ἔσπεος καὶ πῦρ δι' εὐχῆς λόγου τῷ πατρὶ αὐτῷ εὐχεριστηθεῖσαν τερφῆναι, ἐξ ἧς αἷμα καὶ σὰρξ ἐστὶν τὰ μεταβολῆν τρέφονται ἡμῶν, ἐκείνης ἡ σαρκοποιήθη. Ἰησοῦς καὶ σὰρξ καὶ αἷμα ἐδίδεχθη μὲν εἶναι.

LXVII. Eodem cum hoc saeculo vixit IRENAEVS, qui libro suo quarto c. 34. ita secundum versionem Latinam loquitur: *Quomodo constabit eis eum panem, in quo gratia actus sint, corpus esse Domini sui & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius per quod lignum fructificat & defluunt fontes, & dat primum quidem faenum, post deinde spicam, deinde plenum triticum in spica. Quomodo autem rursum dicunt carnem in corruptionem deuenire & non percipere vitam, quae a corpore Domini & sanguine alitur? Ergo aut sententiam mutant, aut abstinent offerendo quae praedicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiae, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quae sunt eius, congruenter communicationem & unitatem praedicantes carnis & Spiritus. Quemadmodum enim qui est a terra panis percipiens vocacionem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duobus rebus constans terrena & caelesti: sic & corpora nostra percipi-*

SANGUINE DOMINI

290

cipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Et libro 5. c. 4. Vani omnimodo, qui uniuersam dispositionem Dei contemnunt, & carnis salutem negant, & regenerationem eius spernunt, dicentes non eam capacem esse incorruptibilitatis. Sic autem secundum hoc videlicet, nec Dominus sanguine suo redemit nos, neq. calix Eucharistie communicatio sanguinis eius, neq. panis quem frangimus communicatio corporis eius est.

LXIX. TERTULLIANVS libro de Idololatriâ capite septimo Christianos idolorum artifices redarguens, ait: Totâ die zelus fidei perorabit ingemens Christianum — eas manus admouere corpori Domini, quæ demonis corpora conferunt. Nec hoc sufficit. Parum sit si ab aliis manibus accipiant quod continent, sed etiam ipse tradunt aliis, quod continentauerunt. Adleguntur in ordinem Ecclesiasticum artifices idolorum. Proh scelus! Semel Iudei Christo manus intulerunt, isti quotidie corpus eius laceffunt. ô manus præcidende. Lib. de orat. c. 6. Corpus eius in pane cœsetur: Hoc est corpus meum. Lib. de resurreç. carnis c. 8. Caro abluatur, ut anima emaculetur: caro inungitur, ut anima consecretur. — caro corpore & sanguine Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur.

LXIX. ORIGENES Adamantius, in diuersos N. Tomo 2.
Testamenti locos homiliâ 5, vbi agit de centurione edit. Basili.
1571.
ejusq. puero paralytico: Sed & hoc nullum nostrum pertransat sicut pusillum aliquid, quod dixit iste Centurio: Non sum dignus ut sub tectum meum intres. Intra & nunc Dominus sub tectum credentium duplici figurâ vel more. Nunc enim quando sancti & Deo acceptabiles ecclesiarum antistites sub tectum tuum intrant, tunc ibidem per eos Dominus ingreditur, & tu sic existimes tanquam Dominum suscipiens. Et aliud quando sanctum cibum illudq. incorruptum accipis epulum, quando vite pane & poculo fruëris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini.

DE CORPORE ET

Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians te met ipsum, imitare hunc centurionem & dicito, Domine non sum Dignus ut intres sub tectum meum. Vbi enim indignè ingreditur, ibi ad iudicium ingreditur accipienti. Tractatu xxxv in Matth. Nec mireris quoniam ipse est & panis & manducat nobiscum panem; ipse est & potus generat ionis de vitæ, & bibit nobiscum. Omnipotens enim est verbum Dei & diuersis appellationibus nuncupatur, & immemorabilis est ipse secundum multitudinem virtutum, cum sit omnis virtus vnus & ipse.

LXX. Tertius è tertio seculo accedat S. CYPRIANVS, qui Sermonē suo de lapsis ita loquitur: Mortiferos idolorum cibos adhuc penè ructantes, exhalantibus etiam nunc scelus suum faucibus & contagia funestā redolentibus Domini corpus inuadunt — Spretis his omnibus atq. contemtis vis infertur corpori eius & sanguini, & plus modo in Dominum manibus atq. ore delinquant, quàm cum Dominum negauerunt. Sermonē de Cœnâ Domini, inter opera Cypriani existente: Cœnâ dispositâ, inter Sacramentales epulas obuiauerunt sibi instituta antiqua & noua, & consumto agno, quem antiqua traditio preponebat, inconsumibilem cibum magister apponit discipulis. Et ibidem postea: Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie sed naturâ mutatus, omnipotentia verbi factus est caro: Et sicut in personâ Christi humanitas videbatur & latebat diuinitas, ita sacramento visibili ineffabiliter diuina se infudit essentia, ut esset religioni circa sacramenta deuotio, & ad veritatem, cuius corpus & sanguis sacramenta sunt, sincerior pateret accessus, vsq. ad participationem Spiritus. Mox iterum: Noua est huius sacramenti doctrina, & schola Euangelicæ hoc primum magisterium protulerunt, & doctore Christo primum hæc mundo innotuit disciplina, ut biberent sanguinem Christiani, cuius esum legis antiquæ
antico-

SANGVINE DOMINI

291

auctoritas districtissime interdicat. Lex quippe esum sanguinis prohibet: Evangelium precipit ut bibatur.

LXXI. Testimonium quoq; locuples hinc dicit SY-
NODVS NICAENA sub Constantino Magno, anno æ-
ræ Christianæ cccxxv contra Arium coacta, è cuius
actis sequentia vt à Iul. Cæs. Bulengero conuersa sunt,
promimus. In mensâ diuinâ rursus ne deiecto animo ad pa-
nem & calicem propositum attendamus, sed elatâ cogitatione
per fidem intelligamus iacere in hac mensâ sacrâ agnum Dei tol-
lentem peccata mundi, qui incruentè à sacerdotibus immola-
tur, & nos preciosum eius corpus & sanguinem verè accipientes
credere istas esse tesserâs nostræ resurrectionis. Ideo ne q. mul-
tum sumimus sed paululum, vt cognoscamus non ad satietatem
sumere, sed ad sanctificationem.

Diat. s. cõt.
Cafaub.

LXXII. S. HILARIVS Pictauorum Episcopus libro
Trix de Trinitate: Si enim verè verbum caro factum est, &
nos verè Verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo
non naturaliter manere in nobis existimandus est? Et: De ve-
ritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus: nunc
enim & ipsius Domini professione & fide nostrâ verè caro est,
& verè sanguis est.

LXXIII. CYRILLVS HIEROSOLIMITANVS Cateche-
si mystagogicâ quartâ, recitatâ Institutionis Cœnæ
formulâ ita differere pergit: Cum igitur Christus ipse sic
affirmet atq; dicat de pane, Hoc est corpus meum, quis deinceps
audeat dubitare? Ac eodem quoq; confirmante & dicente;
Hic est sanguis meus, quis inquam dubitet & dicat non esse illius
sanguinem? Aquam aliquando mutauit in vinum, quod est san-
guini propinquum, in Cana Galilæa solâ voluntate; & non erit
dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmuta-
ser? Si enim ad nuptias corporeas inuitatus stupendū miraculum
operatus est, & non multo magis corpus & sanguinem suum disse-

F

disse

DE CORPORE ET

disse illum confitebimur? Quare omni cum certitudine corpus & sanguinem Christi sumamus. Nam sub specie panis datur tibi corpus, sub specie vini datur sanguis, ut sumo corpore & sanguine Christi efficiaris ei participiceps corporis & sanguinis. Sic Christophori erimus, hoc est, Christum ferentes; cum eius corpus & sanguinem in membra nostra receperimus, atque ita, ut beatus Petrus dicit, diuina natura consortes efficiemur. Et paulo post: Ne ergo consideres tanquam panem nudum & vinum nudum: corpus enim est & sanguis Christi secundum ipsius Domini verba. Quamuis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fide te confirmet, ne ex gustu rem iudices: quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita ut nulla subeat dubitatio, esse tibi donata corpus & sanguinem. Catechesi mystagogicâ Vtotam Liturgiam describit, & ostendit, quam religioso affectu, quantâ animi submissione & reuerentiâ sanctissimam hanc Christi cœnam obierint prisca Ecclesiæ Christiani. pauca inde præsentis instituti maximè feruitura transcribamus. Audistis, inquit, deinceps diuina quadam melodiâ psallentem, atque ad sacrorum mysteriorum communionem nos adhortantem: gustate & videte, quod Christus est Dominus. Nam hoc corporeo palato ut istud dyudicetis, nobis precipitur? Nequaquam sed potius fide certâ & omnis dubitationis experti, gustantes enim non panem aut vinum ut gustent inveniuntur, sed quod sub specie est panis & vini, corpus & sanguinem Christi. Accedens autem ad communionem, non expansis manuum volis accede, neque cum disiunctis digitis, sed sinistram veluti sedem quandam subijcias dextræ, quæ tantum regem susceptura est, & concavâ manu suscipe corpus Christi, dicens, Amen. Sanctificatis ergo diligenter oculis, tum sancti corporis contactu communica. Cave autem ne quid inde excidat tibi: quod enim amittas, hoc tanquam ex proprio membro amiseris. Nam si quis tibi ramenta aurea daret, nonne magnâ cum

SANGUINE Domini

292

cum diligentia illa teneres, cauens ne quid ex illis periret, damnum sustineres? Et non multo magis & diligentius de hoc quod auro gemmisque preciosius est, ne mica aliqua ex illo cadat providebis? Tum vero post communionem corporis Christi accede & ad calicem sanguinis illius, non extendens manus, sed pronus adorationis in modum & venerationis dicens: Amen. Sanctificeris eo sanguine Christi quem assumis, & cum adhuc est humidus in labiis tuis, manibus attingens & oculos & frontem & reliqua sensuum organa consecra. Postremo expletâ oratione Deo gratias age, qui te tantis mysteriis dignum reddidit. Hactenus Cyrilli verba adduximus è Catechesibus ipsis; cuiusmodi opuscula, quum rudi minusque ingenioso populo præcipue destinantur, proprie & maximâ simplicitate doctrinas proponere & explicare amant.

LXXIV. Eodem tempore, quo Cyrillus Hierosolymis docebat, Mediolani episcopum agens AMBROSIVS eandem illam de Eucharistiâ doctrinam pariter descriptionis genere propagavit: vt liqueat Orientem cum Occidente hoc in negotio quàm amicissimè conspirasse. Libri autem de iis qui mysteriis initiantur Tomo iv. edit. Basil. 1567. capite I IX in hæc verba loquitur: Reuera mirabile est, quod Manna Deus pluerit patribus, & quotidiano cæli pascebantur alimento. Vnde dictum est: Panem Angelorum manducauit homo. Sed tamen panem illum qui manducauerunt, omnes in deserto mortui sunt. Ista autem esca, quam accipis, iste panis viuus qui descendit de cælo vitæ æternæ substantiam subministrat, & quicumque hunc manducauerit, non morietur in æternum: & est corpus Christi. Cap. ix. Considera nunc vtrum præstantior sit panis Angelorum an caro Christi, que vtiq; corpus est vitæ. Manna illud è cælo, hoc supra cælum; illud cæli, hoc Domini cælorum, illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum

seruaretur, hoc alienum ab omni corruptione, quod quicumque religiose gustauerit, corruptionem sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis est Christo. Illos ad horam stitauit aqua, te sanguis diluit in aeternum. Iudaeus bibit & sitit: tu cum biberis sitiri non poteris. Et illud in umbra, hoc in veritate. Si illud quod miraris umbra est, quantum istud est, cuius & umbram miraris? — Sacramentum istud, quod accipis, Christi sermone conficitur. Quod si tantum valuit sermo Ilie, ut ignem de caelo deponeret, non valebit Christi sermo, ut species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quae sunt, mutare in id, quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare, quam mutare naturas. Sed quid argumentis utimur? suis utamur exemplis, incarnationis g. exemplo astruamus mysterij veritatem. Numquid natura usus praecessit, cum Iesus Dominus ex Maria nasceretur? Si ordinem querimus, viro mixta femina generare consuevit. Liqueat igitur quod praeter naturam ordinem virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus ex virgine est. Quid hic quæris naturam ordinem in Christi corpore, cum praeter naturam sit ipse Dominus Iesus, partus ex virgine? Vera utique caro Christi, quae crucifixae est, quae sepulta est: verè ergo carnis illius sacramentum est. Ipse clamat Dominus Iesus: hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum caelestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Ipse dicit sanguinem suum: ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis Amen, hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur, quod sermo sonat, affectus sentiat.

cap. 4.

LXXV. Idem ille lib. iv de Sacramentis denuò inquit: Verè magnum est miraculum quod populo pluit Deus
man-

manna de caelo — Tu forte dicis: Meus panis est usitatus. Sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur asseruamus. Quomodo potest qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio igitur quibus verbis est & cuius sermonibus? Domini Iesu. — ubi venit, ut conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Quis sermo Christi? Nempe is, quo facta sunt omnia. Iussit Dominus & factum est caelum. Iussit Dominus & facta est terra. Iussit Dominus & facta sunt maria. Iussit Dominus & omnis creatura generata est. Vides ergo quam operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse, quae non erant, quanto magis operatorius est, ut sint quae erant & in aliud commutentur? Caelum non erat, mare non erat, terra non erat. Sed audi dicentem: ipse dixit & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt. Ergo tibi ut respondeam, non erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi, quod iam est corpus Christi. Ipse dixit & factum est: ipse mandauit & creatum est. Capite V. Ipse Dominus Iesus testificatur nobis, quod corpus suum accipiamus & sanguinem. Nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare?

LXXVI. GREGORIVS Nyssenus in oratione defuncto Baptismate, prope ab initio: Ne contemnas diuinum lauacrum, neq; id tanquam commune propter usum aquae parui facias & leui momento ducas. Nam illud quod operatur, magnum est. — Panis ut panis est initio communis: sed ubi enim mysterium sacrificauerit, corpus Christi & dicitur & est. eodem modo vinum. Quum sint res exigui precij ante benedictionem, post sanctificationem, quae a Spiritu procedit, utrumq; eorum excellenter operatur.

LXXVII. GAUDENTIVS Brixienſis Episcopus Tractatu

DE CORPORE ET

Statu **II** in Exodum. Ipse igitur naturarum creator & Dominus, qui producit de terrâ panem, de pane rursus (quia & potest & promissit) efficit proprium corpus: & qui de aquâ vinum fecit, de vino sanguinem suum. — O altitudo diuinitatum & sapientiæ & scientiæ Dei. Pascha est, inquit, Domini. ne terrenum putes, quod cœleste effectum est per eum, qui transiuit in illud, & fecit illud suum corpus & sanguinem. — Quod annunciatum est credas, quia quod accipis, corpus est illius panis cœlestis, & sanguis est illius sacrae vitis. Nam cum panem consecratum, & vinum discipulis suis porrigeret, sic ait: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Credamus quæso, cui credidimus nescit mendacium veritas.

LXXIIX In quinto seculo primùm occurrit **AUGUSTINVS**, cujus verba lib. 3. de Trinit. c. 4. hæc sunt: Nec linguam eius (Pauli Christum prædicantis) nec membranas, nec atramentum, nec significantes sonos linguæ editos, nec signa litterarum conscripta pelliculis corpus Christi & sanguinem dicimus, sed illud tantum, quod ex fructibus terræ acceptum & prece mysticâ consecratum ritè sumimus ad salutem spiritualem in memoriam pro nobis Dominicæ passionis. Quod cum per manus hominum ad illam visibilem speciem perducitur, non sanctificatur, ut sit tam magnum Sacramentum, nisi operante inuisibiliter Spiritu Dei, cum hæc omnia, quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur. Libro **XII** contra Faustum cap. x: Habet magnam vocem Christi sanguis in terrâ, cum eo accepto ab omnibus gentibus respondetur, Amen. Hæc est clara vox sanguis, quam sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem sanguine redemptorum. Etc. **XX**. Bibitur, quod de Christi latere manauit. Et epist. **CXIIIX** ad Ianuar. Placuit Spiritui sancto ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret quàm ceteri cibi.

LXXIX

LXXIX. CYRILLVS ALEXANDRINVS epistolâ x ad Nestorium hunc in modum scribit nomine Synodi: Ita ad mysticas accedimus benedictiones ac sanctificamur, participes facti sancte carnis preciosiq; sanguinis Seruatoris nostri omnium Iesu Christi, nec ut communem carnem accipimus, abfit, neq; tanquam viri sanctificati & verbo secundum dignitatis unitatem coniuncti, ut pote velut diuinam inhabitationem adepti, sed ut verè viuificatricem & ipsius Verbi propriam. — Itaq; etiam si ad nos dicat, Amen Amen dico vobis, nisi manducetis carnem filij hominis &c. non tamen illam velut hominis cuiusdam ex nobis esse arbitramur. quomodo enim hominis caro secundum naturam suam viuifica erit? sed tanquam proprie illius factam, qui propter nos filius hominis & factus est & appellatur. Libri IV cap. XIII in Iohan. Quomodo potest hic carnem suam nobis dare? de Deo non sine magnâ impietate conclamant, nec in mentem venit, nihil esse impossibile apud Deum. Nam quum animales essent spiritalia intelligere non poterant. Sed fatuitas quedam tam magnum sibi videtur mysterium: sed nos magnum quæsi è peccatis aliorum profectum faciamus, & firmam fidem mysteriis adhibentes nunquam in tam sublimibus rebus illud Quomodo aut cogitemus aut proferamus. — aliorum igitur, ut diximus culpa perdocti, quum Deus operatur, non quaramus quomodo, sed operis sui viam atq; scientiam illi soli concedamus. Videantur ejusdem libri IV capita XIV & XVII; & libri X caput XIII.

XXC. Cyrilli æqualis THEODORETUS fuit. hic Dial. II, qui inscribitur Inconfusus, ita loquentem facit Orthodoxum suum cum Eraniste: Eranistes: Quid appellas donum, quod assertur ante inuocationem sacerdotis? Orthodoxus. Non oportet aperte dicere, est enim verisimile adesse aliquos mysteriis non initiatos. Eran. respondeatur anigmaticè. Orth. Id quod fit ex huiusmodi seminibus nutri-

DE CORPORE ET

nativum. Eran. aliud autem signum, quomodo nominamus? Orth. Commune etiam hoc nomen, quod potius speciem significat. Eran. post sanctificationem autem quomodo ea appellas? Orthod. Corpus Christi & sanguinem Christi. Eran. Et credis te fieri participem Christi corporis & sanguinis? Orth. Ita credo. — Orthod. Neq. signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura. Manent enim in priore substantiâ & figurâ & formâ, & videri & tangi possunt, sicut & prius: intelliguntur autem ea esse que facta sunt, & creduntur & adorantur, ut que illa sint que creduntur.

XXCI. PROCLIVS Episcopus Constantinopolitanus in libro de Traditione diuinæ Liturgiæ docens, quomodo Apostoli Liturgiam prolixè decantarint, & in memoriâ habuerint illud verbum Domini, dicentis: *Hoc est corpus meum, & hoc facite in meam commemorationem; & Qui manducat carnem meam & bibit meum sanguinem in me manet & ego in eo: pergit ita: per has itaq. preces Spiritus sancti aduentum expectabant, ut eius diuina presentia propositum in sacrificium panem & vinum aqua permixtum, ipsum illud corpus & sanguinem Seruatoris nostri Iesu Christi efficiat. Qui quidem religiosus ritus observatur ad hoc usq. tempus, & ad finem usq. seculi manebit.*

XXCII. Hæc canæ & venerandæ Antiquitatis, priorum inquam à nato Seruatore quinq. seculorum, testimonia pauca damus è multis. subsequuta tempora restandi ergo adire nunc, si locus permitteret, abundantia tamen magis foret, quàm necessitatis. Constat, quantum satis est, eandem veteris & nostræ ecclesiæ de hoc mysterio fidem & doctrinam esse; eandem olim, quam hodie amamus & commendamus, circa illud seruata fuisse simplicitatem. Secundum eam igitur incedamus porrò, & quod sanctus Brixientis doctor

doctor monet, pariter vniuersa de sacramento isto quem
admodum tradita credamus, non infringentes os ipsius illud so-
lidissimum, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Si
quid autem superfuerit etiam nunc in vnicuiusq; sensu, quod
expositione ista non ceperit, ardore fidei concremetur.

Gaudentis
Tractat. 2.
in Exodum

XXCIII. Nemo profectò veterum corpus & san-
guinem Domini in eo adesse negat, nemo abesse affir-
mat: omnes clamant adesse, accipi; imò panem muta-
ri, quia videlicet ex vulgari pane sit panis, qui sit *xona*
sia corporis Christi, hoc est, medium vel vehiculum,
cum quo nobis corpus Christi communicatur. Hinc
etiam dicunt, *Panem benedictum esse corpus Christi*, nempe
quia ex Christi ipsius scito cum benedicto siue conse-
crato pane ita cōnectitur corpus, vt pane sumto ipsum
quoq; sumatur, & proinde idem sit sumere hunc pa-
nem, & sumere corpus Christi. nam fieri non potest, vt
sumto hoc pane non sumatur corpus Christi. Vnde
etiam factum, vt nonnulli, quum artissimum hunc
nexus alius in animum demitterent, ad eum expri-
mendum dicerent *Panem conuerti in corpus Christi*, etiam
si sit quod erat, vt Ambrosius, *nec recedat à suâ naturâ*, vt
Theodoretus, *nec desinat esse substantia panis*, vt Gelasius
loquitur; sed hanc solam, quam diximus, ob causam,
quòd nequeat fieri, quin sumto pane Eucharistico su-
matur corpus Christi.

XXCIV. Porrò quum alij animaduernerent, simi-
litudinem esse inter panem & corpus Christi, propter
alendi virtutem, quæ illi terrestri, huic cœlestis in-
est; panem dixerunt esse signum & figuram corporis
Christi. Nempe animaduernerunt hoc mysterium ita
esse comparatum, vt quod efficit, id itidem significare
aptum sit. Hæc itaq; adsertio enascitur à posteriori,

G

vt

DE CORPORE ET

vt ita dicam; id est, quando perpenditur, quòd in Eu-
charistiâ nobis datur corpus Christi, & simul datur pa-
nis, qui suo quodam modo cœlestem nutriendi vim
corpori Dominico insitam figurare aptus est. Sed hinc
velut à priori ipsum totum mysterium aestimare velle,
in super habitis toties repetitis institutionis verbis,
perspicuè quid præbeatur efferentibus, prorsus præ-
posterum est.

XXCV. Panis equidem aptus est figurare vim pa-
scendi animum, quæ multis aliis rebus inest, verbi gra-
tiâ, suauitati sermonis, studio sapientiæ. Nemo tamen
dicit ostenso pane, Hoc est suauitas orationis, vel stu-
dium sapientiæ: quamuis dicere comòdè possit, Ele-
gans oratio est meus panis, Philosophia est cibus. Si ve-
rò à quopiam confici posset panis, quo comesto simul
& semel ex beneplacito & libero decreto auctoris siue
artificis menti comedentis vniuersa inderetur sapien-
tia, tum rectè dici posset præbito pane, *Accipe, comede,*
hoc est sapientiâ; quod scilicet dum comedet panem, eâ-
dem operâ sapientiæ compos sit futurus: præsertim si
pendeat impertientis, vt in exemplo, quod modò fin-
gimus, & in mysterio, quod explicamus. Vbi profectò
verba *accipe, comede* tamquã conditiones capienda fue-
rint, nempe Si accipis & comedis, est sapientiâ. Si ne-
gligis accipere, non est quidem tum sapientiâ, quasi
pani ea sit inclusa, vel citra eum alicui reapse comuni-
cetur; est tamen sapientiâ aliâ quadam ratione, quia vi-
delicet ex arbitrio & decreto auctoris ita coherent pa-
nis & sapientiâ, vt sumto pane non possis non particeps
feri sapientiæ. De hoc itaq; mirabili & istum in vsum
destinato pane, etiam si nemo adhuc vtatur, dici possit,
est, sa-

SANGUINE DOMINI

est sapientia; quemadmodum de pane consecrato Patres enunciant, quod sit corpus Christi.

XXCVI. Iam si porro animaduertatur, panem & sapientiam in hoc conuenire, quod uti panis alimonia est corporis, ita sapientia cibus sit mentis; haut perperam de nostro isto pane enunciabitur, quod sit symbolum sapientia; non quidem quod contra hypothese fin cum eo sumto sapientia non communicetur, sed quod & sapientiam impertiat, & simul quid animo ea conferat, sua sibi natiua nutriendi virtute adumbret. Quo ferè pacto & à posteriori, ut ita loquamur, siue è contemplationibus posterioribus institutis (prius enim est, adtendere quid præbeatur, nempe corpus Christi; posterioribus, animaduertere quod inter corpus Christi & panem, qui cum offertur, analogia intercedat) veteres nonnulli, oppidò tamen pauci, panem Eucharisticum figuram & signum corporis Christi dixerunt. Vide Tertullianum libro IV aduersus Marcionem, cap. XL; Augustinum aduersus Adimantum cap. XII.

XXCVII. Cæterum nemo priscorum, quemadmodum haut pridem monebamus, vel corpus Domini abesse ait, vel adesse negat. Idem si seriò & constanter & citra æquiuocationem fecerint, qui Calviniani appellantur, Antiquitati honorem, quem debent, habebunt, curiositate non peccabunt, nec Scripturis vim facient, nec reducendis damnatis hæresibus viam munient. Quod ut tandem diuinam gratiam aduti faciant, anxie exspectamus, speramus, optamus.

XXCVIII. Interea non debet nobis displicere, quod præfatione in librum De morte & vitâ æternâ scripsit eximius vir David Chytræus. *Absit, ut ipsas ecclesias, principes aut populos alicubi dissentientes propterea eandem*

DE CORDORE ET SANGVINE Domini

condemnem, aut condemnandos seu flammis & suppliciis obijciendos esse censcam. Video enim Paulum ipsum, etsi Galatarum & Corinthiorum errores quosdam grauitate refellit & damnat: tamen ecclesias Galatia & Corinthiorum propterea non condemnare, vel ethnicis persecutoribus trucidandas obijcere, sed nihilominus amantissime complecti & fouere. Me certe, vero pectore probare, & in aliis etiam requirere moderationem illam & cunctantiam erga gentium exterarum ecclesias, quam in proemio assertionis sua de cana DOMINI preceptor meus Paulus Eberus declarat, DEVM, qui mentes & corda scrutatur, testem appello. Itaque doleo tanta acerbitate & virulentia multorum odia aduersus docentes nostrae confessioni adiunctos, futilibus & vanis hisce calumniis accendi, quod omnes exteras Ecclesias, Reges, principes, & populos, de Eucharistia dissentientes condemnent, & diabolo tradant, aut minus Turcis & Scythis ferendos statuant. Quae crudelia iudicia, ut in nullius peccati & sancti hominis mente venire arbitror, ita toto pectore semper detestatus & abominatus sum. Sanctus Cyprianus de iis, qui aquam loco vini in Eucharistia adhibebant, in hunc modum loquitur: Quia neque ipse Apostolus, neque angelus de caelo annunciare possit aliter aut docere, praeterquam quod SEMEL Christus docuit, & Apostoli eius annunciauerunt; miror satis unde hoc usurpatum sit, ut contra Euangelicam & Apostolicam disciplinam quibusdam in locis aqua offeratur in Dominico calice. Subiungit tamen: Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter non hoc obseruauit & tenuit, quod nos Dominus facere exemplo & magisterio suo docuit, potest simplicitati eius de indulgentia Domini venia concedi. Quam ut multorum errantium simplicitati ac imbecillitati benigne concedat, & tandem omnes, ipsos quoque pertinaces in via reducat, Deum optime max. seruo precamur. Hic esto finis: nobis defendendae veritatis & ecclesiae tranquillitatis & concordia; Iesu Christo gloria. Amen.

epist. 61.
num. 7.

F I N I S.

BRANDANO DÆTRIO
amico suo.

*T*nihil in terris subsistit robore tanto,
Quin vinci majore queat vel frangier
ausu:

*Sic obices reperit humana audacia men-
tis*

*Ingeniosa licet, validog retunditur ic̄tu.
Quid mage terribile est, quàm quum magnū mare scuit
Fluctibus iratis? tamen hoc parere necesse est
Molibus objectis, atq; in sua regna reuerti.
Sic quoq; prospiciens, quantā prurigine mentis
Vexaretur homo, quantāq; cupidine pugnae
Sincerae fidei sacras inuaderet arces,
Omnipotens pater audaces quae frangere possint
Conatus, veri argumenta, obstacula magna
Opposuit, tennesq; suas cognoscere vires;
Qui tanta molis versant molimina, iussit.
Et licet hinc possint, quàm sit sibi curta supellex
Discere, quasq; gerunt moniti deponere cristas,
Quin etiam in tantā caecae caligine mentis
Desinere intimiora arcana irrumpere caeli,
Quum vix terrenis se plenā lucē videndum*

Offerat

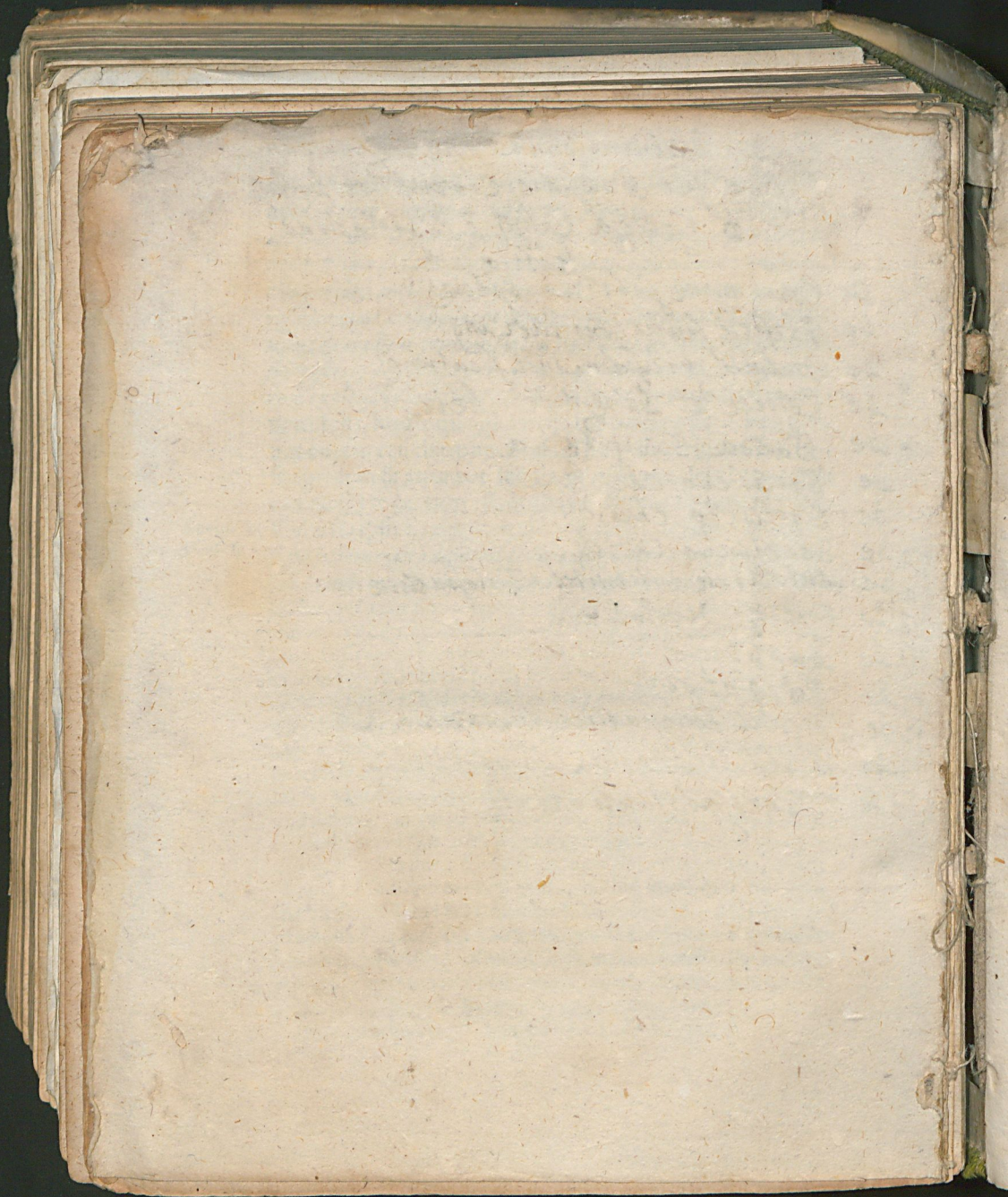
Offerat in rebus mersum alto gurgite verum:
Desipiunt tamen, & tumido prudentia fastu
Vincitur: hinc animum fœdis erroribus implent.
Non, BRANDANE, tibi mens tali imbuta veneno est:
Quin quæ perpetuo vigilis labore parasti,
Non prius in medium profers, quam ritè Magistri
Doctoresq; tui penetrarint iudicis aures.
Nos, tibi quos jungit studiis communibus ætas,
Passibus haud æquis te ponè sequamur oportet;
Exemplumq; tuum similes animabit in ausus.

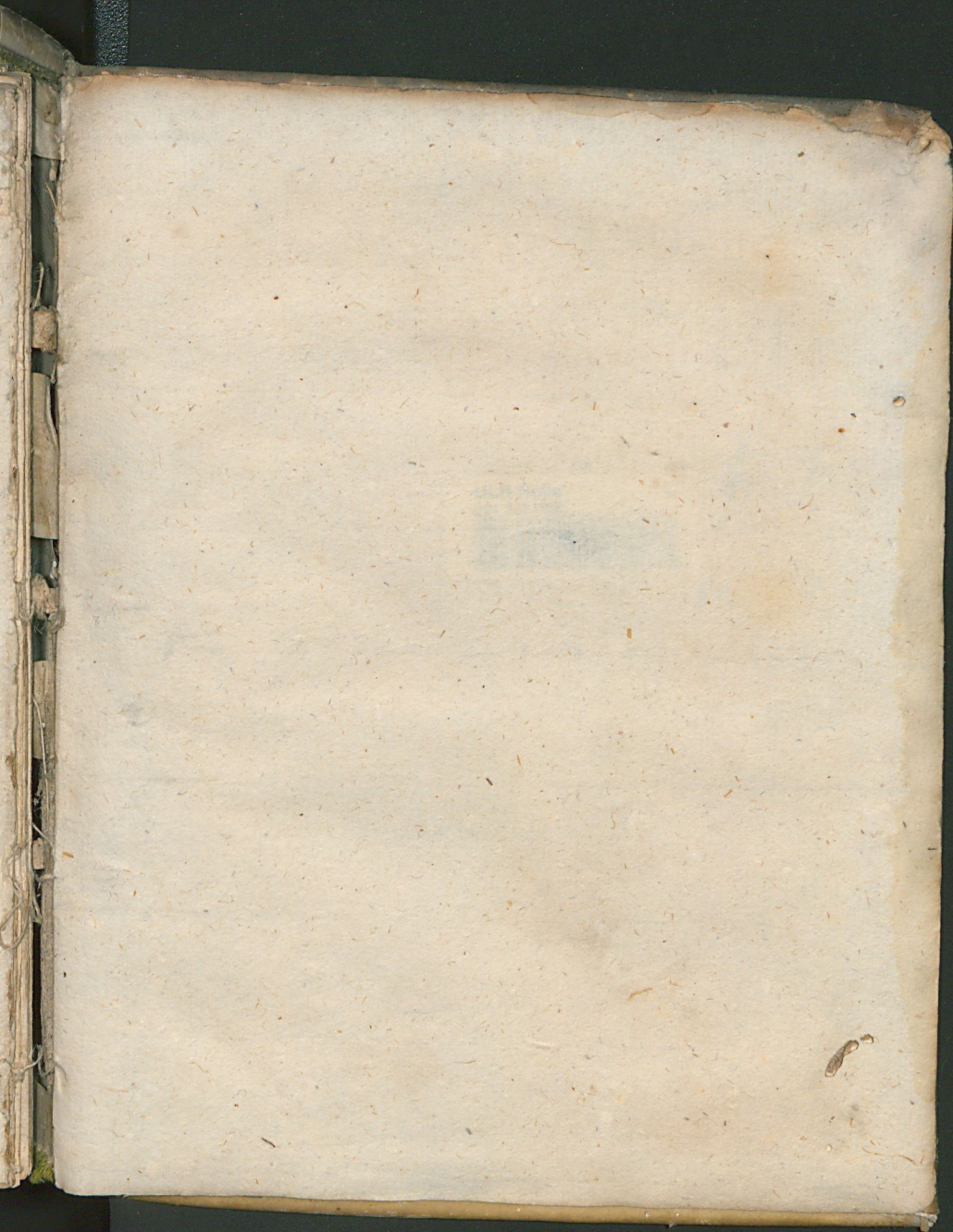
Hermannus Gokenhold
Brunsvic.

INDEX Disputationum Theologicarum
una sub Praesidio Clariss: et Doctiss:
G. Georgii Calixti P. R. Helmstada
habite sunt.

- 1 de Communionis sub utraque specie
- 2 de Perfecte summo bono liber unus
- 3 de Gratia per eandem justificatione
- 4 de Corpore et Sanguine Christi
- 5 de Sacra scriptura
- 6 de Sacrificio Christi. 1
- 7 de Sacrificio Christi. 2
- 8 de Sacrificio Christi. 3
- 9 de Autoritate antiquitatis Ecclesiastica
- 10 de Haeresi Nestoriana
- 11 de Baptismo
- 12 de Purgatorio
- 13 de Visibili Ecclesiastica Monarchia 1
- 14 de Visibili Ecclesiastica Monarchia 2
- 15 de Transubstantiatione

449
C. A.

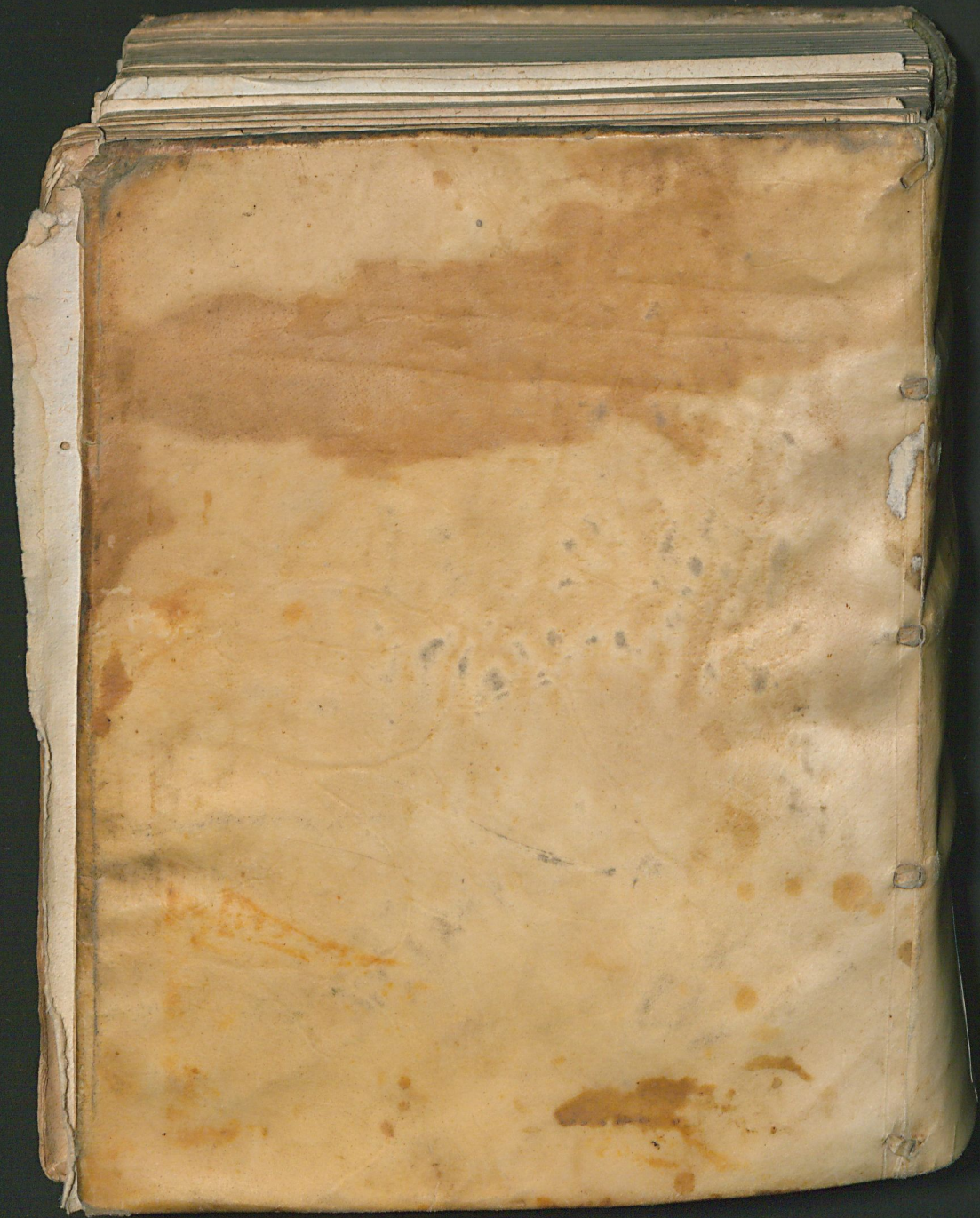
ULB Halle 3
004 356 08X

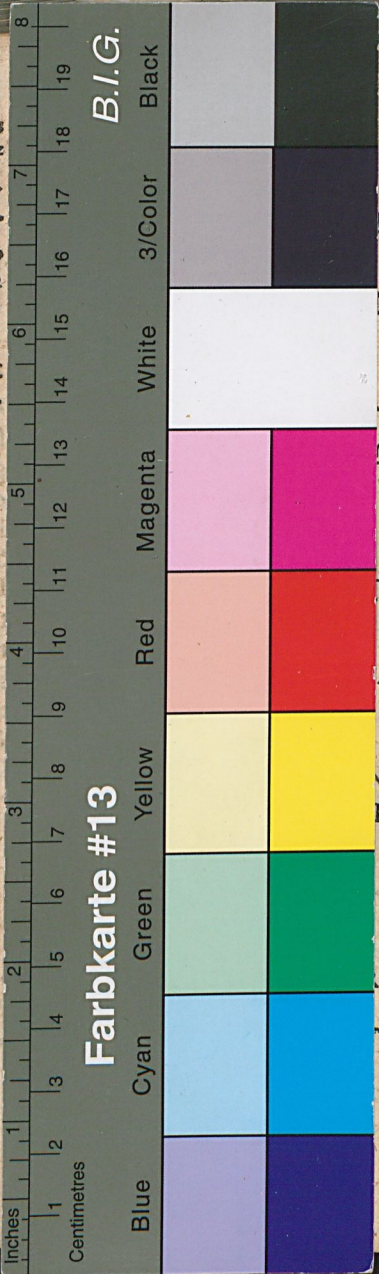

f

sb.

VD 17

270

THESES
CORPORE
ANGVINE DOMINI
SE PRÆSENTIBVS IN
NCTISSIMA EVCHA-
RISTIA,

QVAS
MI NVMINIS ADSPI-
RANTE GRATIA
SVB PRÆSIDIO

RGI CALIXTI
THEOL. D. ET PROF.
IE PRORECTORIS
BLICE IN ACAD. IVLIA
APRIL. DISPYTANDAS
PROPONIT
NDANVS DETRIVS
HAMBVRGENSIS.

Helmæstadij,
APHEO CALIXTINO EXCVDIT
ENNINGVS MVLLERVS.
CIC IDC XXXVI.

